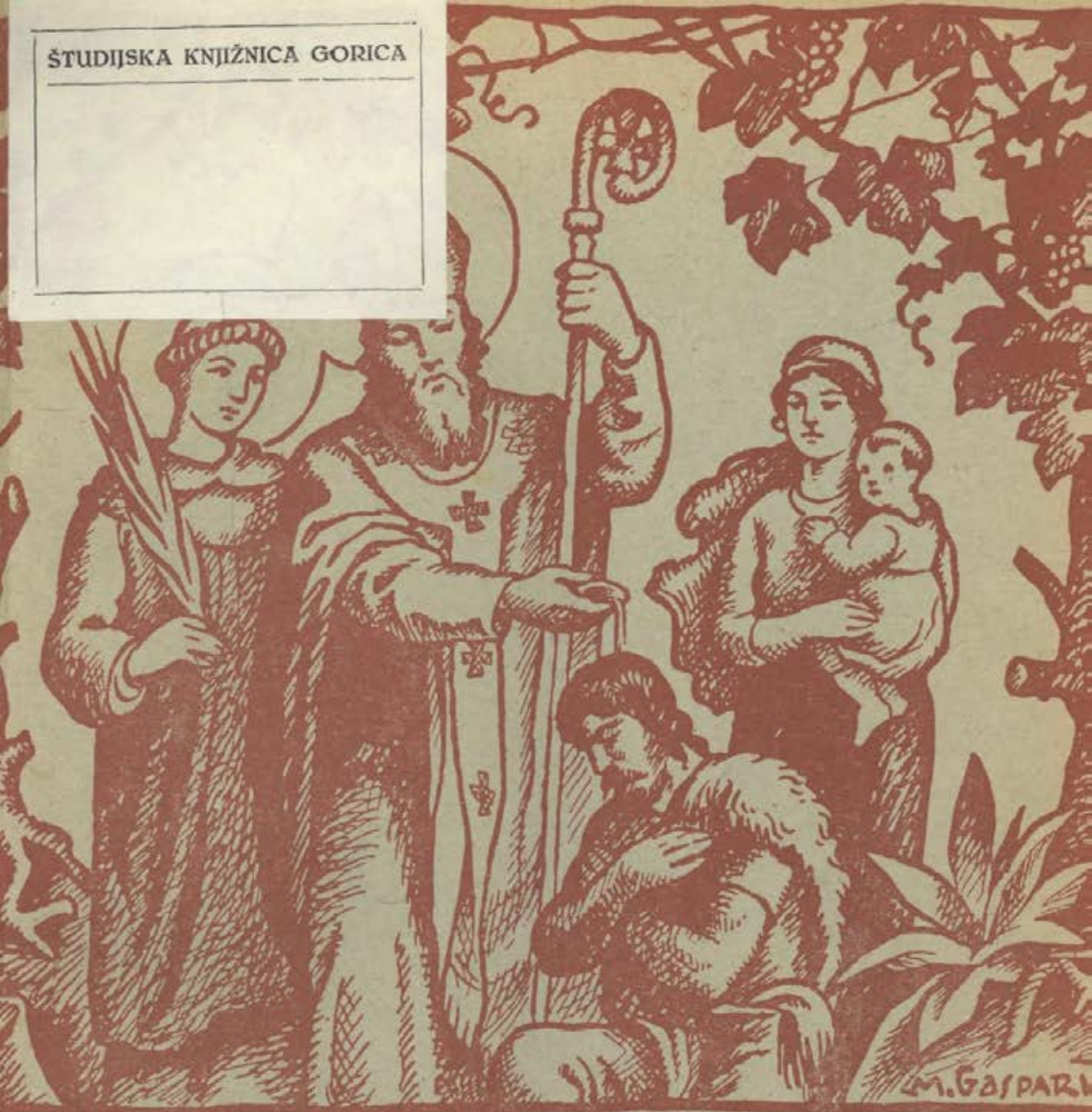

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

KOLENDAR

GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE

1945

KOLENDAR

za navadno leto

1945

8414/1945

D 4.179/1953

Verlag — Izdala Goriška Mohorjeva družba v Gorici
Druck — Tisk Ljudske tiskarne v Ljubljani (J. Kramarič)

Navadno leto 1945.

ima 365 dni in se začne s ponedeljkom in konča s ponedeljkom.

Začetek leta 1945.

Občno državno leto se začne na novega leta dan 1. januarja.
Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo 2. decembra.

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 19. uri in 24 minut. — Poletje se začne 21. junija ob 14. uri 37 minut. — Jesen se začne 23. septembra ob 5. uri 46 minut. — Zima se začne 22. decembra 55 minut po polnoči. — Ure se štejejo od 1 do 24, to je od polnoči do polnoči.

Znaki za mesečne spremene.

Mlaj . . . . . ☉	Ščip ali polna luna . . . . . ☽
Prvi krajec . . . . . ☾	Zadnji krajec . . . . . ☾

Mrki sonca in lune v letu 1945.

V letu 1945. bo mrknilo sonce dvakrat in luna dvakrat.

1. Dne 14. januarja bo obročasti sončni mrk, ki v Srednji Evropi ne bo viden. Videli ga bodo v jugovzhodnem delu Tihlega oceana, na Južnem Ledenem morju, na Novi Zelandiji, v Avstraliji, v vzhodnem delu Nove Gvineje, v južnem delu Indijskega oceana, na Madagaskarju in v jugovzhodnem delu Afrike.

2. Dne 25. junija bo delni mrk lune, ki v Srednji Evropi ne bo viden. Videli ga bodo na Tihem oceanu, v Avstraliji in Polineziji, na Južnem Ledenem morju, na Indijskem oceanu, na Sundskih otokih, v jugovzhodnem delu Azije in na vzhodni obali Afrike.

3. Dne 9. julija bo popolni sončni mrk, viden v Srednji Evropi kot delni mrk. Videli ga bodo tudi v Aziji razen v vzhodnem in južnem delu, v severni Afriki, v Evropi, na Severnem Ledenem morju, v Grönlandiji, v severnem delu Atlantskega oceana, v Severni Ameriki razen v Kaliforniji in v najzahodnejšem delu Aljaske in v zahodnem delu Srednje Amerike.

4. Dne 19. decembra bo popolni mrk lune, viden v Evropi, v najzahodnejšem delu Azije, v Afriki, na Severnem Ledenem morju, v Grönlandiji, na Atlantskem oceanu, v Severni, Srednji in Južni Ameriki in v vzhodnem delu Tihlega oceana.

Vremenski ključ,

s katerim vsakdo lahko zve za vreme celega leta naprej, ako le ve, kdaj se izpremeni luna (t. j. ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☾ in mlaj ☉). — Ta vremenski ključ je napravil slavni zvezdoslovec J. W. Herschel in dunajska

Kmetijska družba ga je l. 1839. spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa, kadar se izpremeni luna:

Ob uri	Poleti	Pozimi	Ob uri	Poleti	Pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik	od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar	od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar	od 16. do 18.	lepo	lepo
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severo-zapadniku, sneg ob vzhodniku	od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter	od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. Leto se razdeli na dva dela, t. j. na poletje in na zimo: za poletje velja čas od 16. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo.

Cerkveni zapovedani prazniki so razen nedelj še sledeči:

- Novo leto ali obrezovanje Gospodovo, ponedeljek 1. januarja.
- Sveti Trije kralji ali razglašenje Gospodovo, sobota 6. januarja.
- Sv. Jožef, ženin Marije Device, ponedeljek 19. marca.
- Velika noč ali vstajenje Gospodovo, nedelja 1. aprila.
- Kristusov vnebohod, četrtek 10. maja.
- Binkošti ali prihod sv. Duha, nedelja 20. maja.
- Sv. Rešnje Telo, četrtek 31. maja.
- Sv. Peter in Pavel, apostola, petek 29. junija.
- Vnebovzetje Marije Device, sredo 15. avgusta.
- Praznik vseh svetnikov, četrtek 1. novembra.
- Brezmadežno spočetje Marije Device, sobota 8. decembra.
- Božič ali rojstvo Gospodovo, torek 25. decembra.

Pepelnica ali začetek posta je v sredo 14. februarja. — Od božiča do pepelnice je 50 dni ali 7 tednov in en dan. — Nedelj v predpustu je 6, po binkoštih 27.

Posti in zdržki.

Tudi za l. 1945. je v veljavi splošni postni spregled glede posta in zdržka, razen na pepelnico in veliki petek, ako med letom cerkvene oblasti ne ukrenejo kako drugače.

Poglavar katoliške Cerkve.

Papež Pij XII., rojen v Rimu 2. marca 1876 z imenom Evgenij Pacelli; v mašnika posvečen 2. aprila 1899; deloval je v kongregaciji za izredne cerkvene zadeve; v škofa ga je posvetil Benedikt XV. dne 13. maja 1917; od l. 1917. apostolski nuncij v Münchenu, od l. 1920. v Berlinu; od 16. novembra 1929 kardinal, od 10. februarja 1930 državni tajnik Pija XI.; za papeža izvoljen na svoj rojstni dan 2. marca 1939.

1	Ponedeljek	Novo leto. Obrezovanje Gospodovo
2	Torek	Ime Jezus; Makarij, opat
3	Sreda	Genovefa, dev.; Anter, pap.; Florencij, škof, muč.
4	Četrtek	Tit, škof; Angela Folinjska, vdova
5	Petek	Telesfor, pap., m.; Emilijana, dev.; Edvard, kralj
6	Sobota ☿	Sveti Trije kralji. Razglašenje Gospodovo
7	Nedelja	1. po razgl. Gospod. Sv. Družina. Valentin, škof
8	Ponedeljek	Severin, opat; Teofil, mučenec
9	Torek	Julijan, mučenec; Bazilisa, mučenica
10	Sreda	Pavel, puščavnik; Viljem, škof; Agaton, papež
11	Četrtek	Higin, papež; Pavlin Ogl., škof; Božidar, opat
12	Petek	Ernest, škof; Alfred, opat
13	Sobota	Veronika Mil., devica; Juta
14	Nedelja ●	2. po razgl. Gospodovem. Feliks Nol., duhovnik
15	Ponedeljek	Maver, opat; Habakuk
16	Torek	Marcel, papež; Bernard, mučenec
17	Sreda	Anton, puščavnik; Marijan, mučenec
18	Četrtek	Sv. Petra stol v Rimu; Priska, devica, mučenica
19	Petek	Marij in tovariši, mučenci; Pavlin, škof; Severin
20	Sobota	Fabijan in Boštjan, mučenca
21	Nedelja ●	3. po razgl. Gospodovem. Neža, dev. in muč.
22	Ponedeljek	Vincencij, mučenec; Anastazij, mučenec
23	Torek	Zaroka Marije Device; Rajmund
24	Sreda	Timotej, škof; Evgenij, mučenec; Babiła, muč.
25	Četrtek	Pavlovo spreobrnjenje; Ananija, mučenec
26	Petek	Polikarp, škof; Pavla, vdova; Marija, mučenica
27	Sobota	Janez Zlatoust, cerkveni učenik
28	Nedelja ☽	1. predpostna. Julijan, škof
29	Ponedeljek	Frančišek Saleški, cerkveni učenik; Valerij
30	Torek	Martina, devica, mučenica; Hiacinta, devica
31	Sreda	Janez Bosco; Peter Nol., spozn.; Marcela, vdova

☿ Zadnji krajec dne 6. jan. ob 13.47 (jasno, mrzlo).

● Mlaj dne 14. jan. ob 6.6 (mrzlo).

● Prvi krajec dne 21. ian. ob 0.48 (mrzlo, lepo).

☽ Ščip dne 28. jan. ob 7.41 (sneg in dež).

Nedeljski evangeliji:

Novo leto: Jezusu dajo ime. (Lk 2, 21)

1. nedelja po razglasenju Gospodovem: Dvanajstletni Jezus v templju. (Lk 2, 42—52)

2. " " " " Ženitnina v Kani Galilejski. (Jan 2, 1—11)

3. " " " " Jezus ozdravi stotnik. hlapca. (Mt 8, 1—13)

1. predpostna nedelja: Delavci v vinogradu. (Mt 20, 1—16)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Dan zraste za 59 minut. Dan je dolg od 8 ur 35 minut do 9 ur 34 minut.

1	Četrtek	Ignacij Antioh, škof, mučenec; Brigita, devica
2	Petek	Svečnica. Darovanje Gospodovo
3	Sobota	Blaž, škof, mučenec; Oskar, škof
4	Nedelja	2. predpostna. Andrej Korsini, škof; Veronika
5	Ponedeljek €	Agata, devica, mučenica; Albin Briksenški, škof
6	Torek	Doroteja, devica; Armand, škof; Tit, škof
7	Sreda	Romuald, opat; Julijana, vdova; Rihard
8	Četrtek	Janez Matajski, spoznavalec; Emilijan
9	Petek	Apolonija, dev., m.; Ciril Aleks., cerkv. učenik
10	Sobota	Skolastika, devica, mučenica; Sotera, devica
11	Nedelja	3. predpostna Lurška Mati božja. Adolf, škof
12	Ponedeljek ●	7 ustanoviteljev; Benedikt Anian.; Melecij, škof
13	Torek	Pust. Katarina R., devica; Gregor II., papež
14	Sreda	Pepelnica. Valentin, muč.; Ivana V.; Bruno
15	Četrtek	Faustin, mučenec; Jordan, spoznavalec
16	Petek	Julijana, devica, muč.; Simeon; Onezim, škof
17	Sobota	Frančišek Kle, mučenec; Gregor X., papež
18	Nedelja	1. postna. Simeon, škof; Flavijan, mučenec
19	Ponedeljek ☾	Konrad, puščavnik; Julijan, mučenec
20	Torek	Eleverij, škof; Sadot, škof, in tovariši, mučenci
21	Sreda	Kvatre. Feliks, škof; Irena, devica; Eleonora
22	Četrtek	Sv. Petra stol v Antiohiji. Marjeta K.
23	Petek	Kvatre. Peter Damijan, cer. učenik; Romana
24	Sobota	Kvatre. Matija, apostol; Sergij, mučenec
25	Nedelja	2. postna. Viktorin in tov., muč.; Feliks III., pap.
26	Ponedeljek	Matilda, devica; Viktor; Aleksander; Otokar
27	Torek ☽	Gabrijel od žalostne Matere božje; Veronika
28	Sreda	Roman, opat; Antonija Florent.; Rajmund

€ Zadnji krajec dne 5. febr. ob 10.55 (dež in sneg).

● Mlaj dne 12. febr. ob 18.33 (deževno).

☾ Prvi krajec dne 19. febr. ob 9.38 (spremenljivo).

☽ Ščip dne 27. febr. ob 1.7 (mrzlo).

Nedeljski evangeliji:

2. predpostna nedelja: O sejavcu in semenu. (Lk 8, 4—15)
3. " " Jezus ozdravi slepca. (Lk 18, 31—43)
1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan. (Mt 4, 1—11)
2. " " Jezus se na gori spremeni. (Mt 17, 1—9)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....

Dan zraste za 1 uro 23 minut. Dan je dolg od 9 ur 33 minut do 11 ur.

1	Četrtek	Albin, škof; Antonina, mučenica; Bertrand
2	Petek	Neža Praška, devica; Simplacij, papež
3	Sobota	Kunigunda, cesarica; Marin, mučenec
4	Nedelja	3. postna. Kazimir, spoznavalec; Lucij, papež
5	Ponedeljek	Friderik Hal.; Janez Jožef od Križa, sp.; Evzebij
6	Torek	Perpetua in Felicita, mučenici; Fridolin
7	Sreda ☺	Tomaž Akvinski, cerkveni učenik
8	Četrtek	Janez od Boga, spoznavalec; Julijan, škof
9	Petek	Frančiška Rimska; Gregor Nac.
10	Sobota	40 mučencev; Makarij, škof
11	Nedelja	4. postna. Sofronij, škof; Krištof Mil.; Konstantin
12	Ponedeljek	Obletnica kronanja Pija XII.; Gregor Vel., pap.
13	Torek	Teodora, mučenica; Kristina, mučenica
14	Sreda ●	Matilda, kraljica; Pavlina
15	Četrtek	Klemen Marija Hofbauer, spozn.; Ludovika M.
16	Petek	Hilarij in Tacijan, mučenca
17	Sobota	Jedert, devica; Patrik, škof; Ivan Sark
18	Nedelja	Tiha. Ciril Jeruz., cerkv. učenik; Salvator, sp.
19	Ponedeljek	Jožef, ženin Marije Device
20	Torek ☽	Aleksandra, mučenica; Janez Parm.
21	Sreda	Benedikt, opat; Serapion, škof; Kristijan
22	Četrtek	Lea; Katarina Genovefa; Nikolaj Fl.
23	Petek	Jožef Oriol; Pelag ja, mučenica
24	Sobota	Gabrijel, nadangel; Simon, mučenec
25	Nedelja	Cvetna. Oznanjenje Marije Device
26	Ponedeljek	Emanuel, mučenec; Maksima, mučenica
27	Torek	Janez Damaščan, cerkv. učenik; Rupert Salcb.
28	Sreda ☽	Janez Kapistran; Sikst III., papež
29	Četrtek	Veliki četrtek. Ciril, mučenec; Bertold
30	Petek	Veliki petek. Janez Klim., opat; Kvirin, m.
31	Sobota	Velika sobota. Benjamin; Modest, škof

☺ Zadnji kraječ dne 7. marca ob 5.30 (dež).

● Mlaj dne 14. marca ob 4.51 (dež).

☽ Prvi kraječ dne 20. marca ob 20.11 (dež in sneg).

☽ Ščip dne 28. marca ob 18.44 (dež in sneg).

Nedeljski evangeliji:

3. postna nedelja: Jezus izžene hudiča iz mutca. (Lk 11, 14—28)

4. " " Jezus nasiti 5000 mož. (Jan 6, 1—15)

Tiha nedelja: Judje hočejo Jezusa kamenjati. (Jan 8, 46—59)

Cvetna nedelja: Jezus jezdi v Jeruzalem. (Mt 21, 1—9)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Dan zraste za 1 uro 40 minut. Dan je dolg od 11 ur 4 minute do 12 ur 44 minut.
Začetek pomladi. Noč in dan sta enako dolga.

1	Nedelja	Velika noč. Vstajenje Gospodovo
2	Ponedeljek	Velikonočni ponedeljek. Francišek P.; Leopold
3	Torek	Rihard, škof; Hionija, mučenica
4	Sreda	Izidor S., cerkveni učenik; Benedikt Niger
5	Četrtek ☾	Vincencij Ferenski; Irena, devica; Julijana
6	Petek	Sikst I., papež; Krescencija, devica
7	Sobota	Herman Jožef, spoznavalec
8	Nedelja	1. povelikonočna (bela). Albert, škof, mučenec
9	Ponedeljek	Marija Kleofa; Tomaž Tol., mučenec
10	Torek	Ecehijel, prerok; Mehtilda, devica
11	Sreda	Leon Veliki, papež in cerkv. učenik; Konrad
12	Četrtek ●	Julij I., papež; Angel, spoznavalec
13	Petek	Hermenegild, mučenec; Ida Lotarinška, devica
14	Sobota	Justin, mučenec; Valerijan in tovariši
15	Nedelja	2. povelikonočna. Helena, kraljica; Teodor, m.
16	Ponedeljek	Benedikt Jožef Labre, spoznavalec
17	Torek	Rudolf, mučenec; Vanda; Anicet, papež
18	Sreda	Apolonij, mučenec; Elevterij, škof
19	Četrtek ☽	Leon IX., papež; Konrad Ask.; Ema
20	Petek	Viktor, mučenec; Božidar; Neža Montepul., dev.
21	Sobota	Konrad Parchamski; Anzelm, cerkveni učenik
22	Nedelja	3. povelikonočna. Soter in Gaj; Leon, škof
23	Ponedeljek	Adalbert (Vojteh); Egdiij Asiški
24	Torek	Jurij, mučenec; Fidelis Sigmarinški, mučenec
25	Sreda	Marko, evangelist; Ermin, mučenec
26	Četrtek	Mati božja dobrega sveta
27	Petek ☽	Peter Kanizij, cerkveni učenik; Peregrin
28	Sobota	Pavel od Križa, spoznavalec; Vitalij, mučenec
29	Nedelja	4. povelikonočna. Peter, m ; Robert, op.; Antonija
30	Ponedeljek	Katarina Sienska, dev.; Jožef Ben.; Kvirin W.

☾ Zadnji krajeec dne 5. aprila ob 20.18 (lepo).

● Mlaj dne 12. aprila ob 13.29 (veliko dežja).

☽ Prvi krajeec dne 19. aprila ob 8.46 (deži).

☽ Ščip dne 27. aprila ob 11.33 (veliko dežja).

Nedeljski evangeliji:

Velikonočna nedelja: Jezus vstane od mrtvih. (Mk 16, 1—7)

1. povelikonočna (bela) nedelja: Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. (Jan 20, 19—31)

2. " nedelja: Jezus dobri pastir. (Jan 10, 11—16)

3. " " Jezus napoveduje svoj odhod. (Jan 16, 16—22)

4. " " Jezus objubi učencem Sv. Duha. (Jan 16, 5—14)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....

Dan zraste za 1 uro 32 minut. Dan je dolg od 12 ur 48 minut do 14 ur 20 minut.

1	Torek	Filip in Jakob ml, apostola
2	Sreda	Atanazij, cerkveni učenik; Sekund, mučenec
3	Četrtek	Najdenje sv. Križa Aleksander, papež; Filip
4	Petek	Monika, vdova; Florijan, mučenec
5	Sobota	Pij V., papež; Irenej, škof
6	Nedelja	5. povelikonočna. Janez Ev., pred lat. vrati
7	Ponedeljek	Stanislav, škof; Gizela (Željka)
8	Torek	Prikazanje nadangela Gabrijela } Križevo
9	Sreda	Gregor Nacijanski, cerkv. učenik
10	Četrtek	Kristusov vnebohod. Izidor; Janez Av.; Job, pr.
11	Petek	Frančišek Hier.; Mamert, škof; Sigmund
12	Sobota	Pankracij, mučenec
13	Nedelja	6. povelikonočna. Servacij, škof; Robert Bel.
14	Ponedeljek	Bonifacij, mučenec; Paskal I., papež; Justa
15	Torek	Izidor, kmet; Zofija; Rupert
16	Sreda	Janez Nepomuk, mučenec; Ubald, škof
17	Četrtek	Bruno, škof; Paskal Bajlonski, spoznavalec
18	Petek	Erik, kralj; Aleksandra; Venencij
19	Sobota	Peter Celestin, papež
20	Nedelja	Binškošči. Prihod sv. Duha. Bernardin Sien., sp.
21	Ponedeljek	Binškoščni ponedeljek. Andrej Bob., m.; Feliks K.
22	Torek	Emil; Julija; Marjeta; Renata
23	Sreda	Kvatre. Janez Krstnik de Ros., sp.; Deziderij
24	Četrtek	Marija Devica, Pomočnica kristjanov
25	Petek	Kvatre. Gregor VII., papež; Urban I., papež
26	Sobota	Kvatre. Filip Neri, spoznavalec
27	Nedelja	1. pobinškoščna. Presveta Trojica. Beda Č., cer.uč.
28	Ponedeljek	Avguštin, škof; Viljem Akvitanski, opat
29	Torek	Marija Magdalena de Pazi, d.; Maksimin; Ervin
30	Sreda	Ferdinand; Ivana Orleanska, devica; Feliks
31	Četrtek	Sv. Rešnje Telo. Angela, devica; Kocijan, muč.

€ Zadnji krajec dne 5. maja ob 7.2 (prijetno).

● Mlaj dne 11. maja ob 21.21 (spremenljivo).

☞ Prvi krajec dne 18. maja ob 23.12 (deževno).

☺ Ščip dne 27. maja ob 2.49 (lepo, jasno).

Nedeljski evangeliji:

5. povelikonočna nedelja: Jezus uči o moči molitve. (Jan 16, 23—30)
6. " " O pričevanju Sv. Duha. (Jan 15, 26—16)
Binkoštna " O Sv. Duhu in o ljubezni. (Jan 14, 23—31)
1. pobinkoštna " Jezusu je dana vsa oblast. (Mt 28, 18—20)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Dan zraste za 1 uro 14 minut. Dan je dolg od 14 ur 23 minut do 15 ur 37 minut.

1	Petek	Feliks; Fortunat, spozn.; Simeon, spok.; Regina
2	Sobota	Erazem, škof; Marcelin, mučenec; Evgen
3	Nedelja ☾	2. pobinkoštna. Klotilda, kraljica; Pavla, dev.
4	Ponedeljek	Frančišek Karm.; Kvirin, škof, mučenec
5	Torek	Bonifacij, škof; Valerijan, mučenec
6	Sreda	Norbert, škof; Bertrand, škof
7	Četrtek	Robert, opat; Lukrecija
8	Petek	Srce Jezusovo. Medard, škof; Maksim, škof
9	Sobota	Primož in Felicijan, mučenca; Kolumba
10	Nedelja ●	3. pobinkoštna. Margareta, kr.; Bogomil; Henrik
11	Ponedeljek	Barnaba, apostol; Jošt, opat; Marcijal, muč.
12	Torek	Leon III., papež; Janez F., spoznavalec
13	Sreda	Anton Pad., spoz.; Donat; Akvilina, devica
14	Četrtek	Bazilij cerkv. učenik; Elizej, prerok
15	Petek	Vid in tovariši, mučenci; Germana, devica
16	Sobota	Jošt, opat; Frančišek Reg., spoznavalec; Gvido
17	Nedelja ☽	4. pobinkoštna. Adolf, škof; Lavra, devica
18	Ponedeljek	Efrem Sirski, cerkv. učenik; Marko in Marcel
19	Torek	Julijana, devica; Gervazij in Protazij, mučenca
20	Sreda	Silverij, papež; Florentina, devica
21	Četrtek	Alojzij, spoznavalec
22	Petek	Ahacij, mučenec; Albin, muč.; Pavlin N., škof
23	Sobota	Agripina, devica
24	Nedelja	5. pobinkoštna. Kres. Janez Krstnik
25	Poned. ☾	Viljem, opat; Henrik, škof
26	Torek	Janez in Pavel, mučenca; Vigilij, mučenec
27	Sreda	Ema Krška, vdova; Ladislav, kralj
28	Četrtek	Irenej, škof in mučenec; Leon II., papež
29	Petek	Peter in Pavel, apostola
30	Sobota	Spomin sv. Pavla; Oton, spoznavalec

☾ Zadnji krajec dne 3. junija ob 14.15 (jasno, lepo).

● Mlaj dne 10. junija ob 5.26 (spremenljivo).

☽ Prvi krajec dne 17. junija ob 15.5 (vetrovno).

☾ Ščip dne 25. junija ob 16.8 (lepo).

Nedeljski evangeliji:

2. pobinkoštna nedelja: Prilika o veliki večerji. (Lk 14, 16—24)
3. " " O izgubljeni ovci in izgubljenem denarju. (Lk 15, 1—10)
4. " " Obilni ribji lov. (Lk 5, 1—11)
5. " " O grehu v mislih in besedah. (Mt 5, 20—24)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....

Dan zraste za 17 minut in se zopet skrči za 5 minut. Dan je dolg od 15 ur 37 minut do 15 ur 50 minut. — Začetek poletja. Najdaljši dan in najkrajša noč.

1	Nedelja		6. pobinkoštna. Presveta Rešnja Kri. Leonora
2	Poned.	€	Obiskovanje Marije Device. Martinijan, muč.
3	Torek		Leon II., papež; Bernardin; Oton Bamberški
4	Sreda		Urh, škof; Berta, devica; Prokop
5	Četrtek		Ciril in Metod, slovanska apostola
6	Petek		Izaija, prerok; Bogomila; Tomaž More
7	Sobota		Vilibald, škof; Pulherija, devica
8	Nedelja		7. pobinkoštna. Elizabeta, kraljica; Evgen III., p.
9	Poned.	●	Nikolaj in tovariši, mučenci
10	Torek		Amalija, devica; Veronika Jul., devica
11	Sreda		Pij I., papež; Olga; Savin, mučenec
12	Četrtek		Mohor in Fortunat, m.; Janez G.; Feliks in Nabor
13	Petek		Margareta; Anaklet, papež in mučenec; Evgen
14	Sobota		Bonaventura, škof in cerkveni učenik
15	Nedelja		8. pobinkoštna. Henrik, kralj; Vladimir; Egon
16	Ponedeljek		Devica Marija Karmelska
17	Torek	●	Aleš, spoznavalec; Marcelina, devica
18	Sreda		Kamil; Friderik, mučenec
19	Četrtek		Vincencij Pavelski, spozn.; Avrea (Zlata), dev.
20	Petek		Marjeta, devica; Tomaž; Hieronim, spoznavalec
21	Sobota		Danijel, prerok; Prakseda, mučenica; Angelina
22	Nedelja		9. pobinkoštna. Marija Magd., spok.; Teofil, m.
23	Ponedeljek		Apolinarij, škof in mučenec; Liborij
24	Torek		Kristina Belg., devica; Magdalena; Kunigunda
25	Sreda	⊕	Jakob st., apostol; Krištof, mučenec
26	Četrtek		Ana, mati Device Marije
27	Petek		Rudolf, mučenec; Pantaleon, mučenec
28	Sobota		Viktor, papež; Inocencij; Nazarij, mučenec
29	Nedelja		10. pobinkoštna. Marta, devica; Beatrika, muč.
30	Ponedeljek		Abdon in Senen, mučenca; Julita, mučenica
31	Torek	€	Ignacij Lojolski, spoznavalec

€ Zadnji krajec dne 2. julija ob 19.13 (spremenljivo).

● Mlaj dne 9. julija ob 14.35 (veter in dež).

● Prvi krajec dne 17. julija ob 8.1 (deževno).

⊕ Ščip dne 25. julija ob 3.25 (lepo, jasno).

€ Zadnji krajec dne 31. julija ob 23.30 (spremenljivo).

Nedeljski evangeliji:

6. pobinkoštna nedelja: Jezus nasiti 4000 mož. (Mk 8, 1—9)
7. " " O lažnivih prerokih. (Mt 7, 15—21)
8. " " O krivičnem hišniku. (Lk 16, 1—9)
9. " " Jezus joka nad Jeruzalemom. (Lk 19, 41—47)
10. " " Prilika o farizeju in cestnarju. (Lk 18, 9—14)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Začetek pasjih dni. — Dan se skrči za 52 minut. Dan je dolg od 15 ur 50 minut do 14 ur 58 minut.

1	Sreda	Vezi sv. Petra; Makabejski bratje
2	Četrtek	Porciunkula; Alfonz M. Liguori, cerkv. učenik
3	Petek	Najdenje sv. Štefana; Lidija, vdova
4	Sobota	Dominik, spoznavalec; Agapij
5	Nedelja	11. pobinkoštna. Marija Snež.; Ožbald, kralj
6	Ponedeljek	Gospodovo spremenjenje. Sikst II., papež
7	Torek	Kajetan, spoznavalec; Donat, mučenec; Afra
8	Sreda ●	Ciriak in tovariši, mučenci
9	Četrtek	Peter Faber; Janez M. Vianney, spozn.; Roman
10	Petek	Lavrencij, mučenec; Pavla, devica; Hugo, škof
11	Sobota	Tiburcij, mučenec; Suzana, devica
12	Nedelja	12. pobinkoštna. Klara, devica; Hilarija, muč.
13	Ponedeljek	Janez Berhmans, spoznavalec; Kapijan, mučenec
14	Torek	Evzebij, spoznavalec; Atanazija, vdova
15	Sreda	Vnebovzetje Marije Device
16	Četrtek ☽	Joahim, oče Marije Device; Rok, spoznavalec
17	Petek	Hiacint, spoznavalec; Julijana, devica
18	Sobota	Helena, cesarica; Agapit, mučenec
19	Nedelja	13. pobinkoštna. Ludovik Tol., škof; Julij, muč.
20	Ponedeljek	Bernard, cerkveni učenik; Samuel, prerok
21	Torek	Ivana Frančiška Šantalska, vdova
22	Sreda	Timotej, mučenec; Hipolit, škof in mučenec
23	Četrtek ☉	Srce Marijino; Filip B., spoznavalec
24	Petek	Jernej, apostol; Ptolomej, škof
25	Sobota	Ludovik, kralj; Patricija, devica; Gregor iz Utr.
26	Nedelja	14. pobinkoštna. Zefirin, papež; Bernard Of., sp.
27	Ponedeljek	Jožef Kal., spoznavalec; Antuza, mučenica
28	Torek	Avguštin, cerkveni učenik; Hermes, mučenec
29	Sreda	Obglavljenje Janeza Krstnika; Sabina, mučenica
30	Četrtek €	Roza Limanska, devica; Feliks, spoznavalec
31	Petek	Rajmund, spozn.; Izabela, devica; Pavlin, škof

● Mlaj dne 8. avgusta ob 1.32 (spremenljivo).

☽ Prvi krajec dne 16. avgusta ob 1.26 (deževno).

☉ Ščip dne 23. avgusta ob 13.3 (lepo).

€ Zadnji krajec dne 30. avgusta ob 4.44 (lepo).

Nedeljski evangeliiji:

11. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi gluhonemega. (Mk 7, 31—37)
12. " " Prilika o usmiljenem Samarijanu. (Lk 10, 23—37)
13. " " Jezus ozdravi deset gobavih. (Lk 17, 11—19)
14. " " O božji previdnosti. (Mt 6, 24—33)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Konec pasjih dni. — Dan se skrči za 1 uro 32 minut. Dan je dolg od 14 ur
56 minut do 13 ur 24 minut.

1	Sobota	Egidij, opat; Verena, devica
2	Nedelja	15. pobinkoštna. Angelska. Štefan, kralj
3	Ponedeljek	Doroteja in tovarišice, mučenice; Evfemija
4	Torek	Rozalija, devica; Ida, grofica
5	Sreda	Viktorin, škof; Gentilij, mučenec
6	Četrtek ●	Caharija, prerok; Peregrin
7	Petek	Marko in tovariši, mučenci; Regina, devica
8	Sobota	Rojstvo Marije Device
9	Nedelja	16. pobinkoštna. Peter Klaver, spozn., Serafina
10	Ponedeljek	Nikolaj Tol., spoz.; Pulherija, cesarica; Adolf
11	Torek	Milan, škof; Prot in Hiacint, mučenca
12	Sreda	Ime Marijino. Gvido, spoznav.; Macedonij, škof
13	Četrtek	Frančišek K., spoznavalec; Virgilij, mučenec
14	Petek	Povišanje sv. Križa. Ciprijan, škof in mučenec
15	Sobota	Marija sedem žalosti. Nikomed, mučenec
16	Nedelja	17. pobinkoštna. Kornelij, papež; Ljudmila, vd.
17	Ponedeljek	Lambert, škof; Frančiškove rane
18	Torek	Jožef Kupertinski, spoznavalec; Zofija in tov.
19	Sreda	Kvatre. Januarj, škof, in tovariši, mučenci
20	Četrtek	Evstahij in tovariši, mučenci
21	Petek ☉	Kvatre. Matej, apostol; Jona, prerok
22	Sobota	Kvatre. Tomaž Vilanovski, škof
23	Nedelja	18. pobinkoštna. Lin, papež; Tekla, devica
24	Ponedeljek	Marija Devica, rešiteljica ujetnikov
25	Torek	Kamil in tovariši, mučenci; Kleofa
26	Sreda	Ciprijan in Justina, mučenca; Evgenija
27	Četrtek	Kozma in Damijan, mučenca
28	Petek ☽	Venceslav, kralj in mučenec; Ljuba, opatinja
29	Sobota	Mihael, nadangel
30	Nedelja	19. pobinkoštna. Hieronim, cer. uč.; Zofija; Lavra

● Mlaj dne 6. septembra ob 14.43 (lepo).

☽ Prvi krajec dne 14. septembra ob 18.38 (spremenljivo).

☉ Ščip dne 21. septembra ob 21.46 (lepo).

☽ Zadnji krajec dne 28. septembra ob 12.24 deževno).

Nedeljski evangeliji

15. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi mladeniča iz Najma. (Lk 7, 11—16)
16. " " Jezus ozdravi vodeničnega. (Lk 14, 1—11)
17. " " Največja zapoved; Mesija sin Davidov. (Mt 22, 34—46)
18. " " Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mt 9, 1—8)
19. " " Prilika o kraljevi ženitnini. (Mt 22, 1—14)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....

Začetek jeseni. Dan in noč sta enako dolga. — Dan se skrči za 1 uro 35 minut.
Dan je dolg od 13 ur 22 minut do 11 ur 47 minut.

1	Ponedeljek	Remigij, škof; Janez D., spoznavalec
2	Torek	Angeli varuhi Teofil, spoznavalec
3	Sreda	Terezika Deteta Jezusa, devica; Felicija, dev.
4	Četrtek	Frančišek Asiški, spoznavalec; Edvin, kralj
5	Petek	Placid in tovariši, mučenci; Flavijana, vdova
6	Sobota ●	Bruno, spoznavalec; Fides, devica
7	Nedelja	20. pobinkoštna. Rožnovenska. Marija kr. sv. r. v.
8	Ponedeljek	Brigita, vdova; starček Simeon; Valerija
9	Torek	Posvečevanje cerkva; Dionizij, škof in mučenec
10	Sreda	Frančišek Borg., spoznavalec; Ludovik; Danijel
11	Četrtek	Materinstvo Device Marije. Firmin, škof
12	Petek	Maksimilijan, škof; Serafin, spoznavalec
13	Sobota	Edvard, kralj; Hugolin; Jakob Ulm.; Teofil, šk.
14	Nedelja ☽	21. pobinkoštna. Kalist, papež; Just, škof
15	Ponedeljek	Terezija, devica; Avrelija, devica
16	Torek	Gal, opat; Gerard; Avrelija
17	Sreda	Hedviga, vdova; Margareta Marija Alakok, dev.
18	Četrtek	Luka, evangelist; Julijan, puščavnik
19	Petek	Peter Alkantara, spoznavalec; Etbin, opat
20	Sobota	Janez Kancijan, spoznavalec; Felicijan
21	Nedelja ☼	22. pobinkoštna. Uršula, muč.; Hilarijon, opat
22	Ponedeljek	Kordula, mučenica; Fides (Vera), mučenica
23	Torek	Severin, škof; Teodor, muč.; Klotilda, mučenica
24	Sreda	Rafael, nadangel; Kristina, mučenica
25	Četrtek	Krizant in Darija, mučenca; Krispin, mučenec
26	Petek	Evarist, papež; Amadej; Bonaventura Pot.
27	Sobota €	Frumencij, škof; Antonija, devica
28	Nedelja	23. pobinkoštna. Kristus Kralj. Simon in Juda, ap.
29	Ponedeljek	Narcis, škof; Ida, devica; Donat, spoznavalec
30	Torek	Doroteja Montavska; Angel; Klavdij, mučenec
31	Sreda	Volbenk, škof; Krištof, mučenec

● Mlaj dne 6. oktobra ob 6.22 (deževno).

☽ Prvi krajec dne 14. oktobra ob 10.38 (spremenljivo).

☼ Ščip dne 21. oktobra ob 6.32 (mrzlo, jasno).

€ Zadnji krajec dne 27. oktobra ob 23.30 (lepo).

Nedeljski evangelijski:

20. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan 4, 46—53)
21. " " Prilika o neusmiljenem hlapcu. (Mt 18, 23—35)
22. " " O cesarskem davku. (Mt 22, 15—21)
23. " " Jezus obudi Jajrovo hčer. (Mt 9, 18—26)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Dan se skrči za 1 uro 37 minut. — Dan je dolg od 11 ur 44 minut
do 10 ur 7 minut.

1	Četrtek	Vsi svetniki
2	Petek	Spomin vernih duš. Just, mučenec
3	Sobota	Viktorin, škof in mučenec; Hubert, škof
4	Nedelja	24. pobinkoštna. Zahvalna. Karel Borom., škof
5	Poned. ●	Caharija in Elizabeta; Emerik, spoznavalec
6	Torek	Lenart, opat; Sever, škof in mučenec; Helena, d.
7	Sreda	Engelbert, škof; Janez Gabrijel Perb., mučenec
8	Četrtek	Bogomir, škof; Klavdij, mučenec
9	Petek	Božidar, mučenec; Agripin, škof
10	Sobota	Andrej Avelinski, spoznavalec; Trifon, mučenec
11	Nedelja	25. pobinkoštna. Martin, škof; Mena, mučenec
12	Ponedeljek	Martin, papež; Avrelij, škof
13	Torek ☽	Stanislav Kostka, spoznavalec
14	Sreda	Jozafat Kunčević, škof in mučenec
15	Četrtek	Albert Veliki, cerkv. uč.; Leopold, kralj; Jedert
16	Petek	Otmar, opat; Edmund, škof; Neža As., devica
17	Sobota	Gregor Čudodelnik, škof; Viktorija, mučenica
18	Nedelja	26. pobinkoštna. Odon, op.; Evgen, sp.; Roman
19	Poned. ☼	Elizabeta, kraljica; Poncijan, papež
20	Torek	Feliks V., spoznavalec; Edmund, kralj
21	Sreda	Darovanje Device Marije Kolumban
22	Četrtek	Cecilija, devica in mučenica; Filemon, mučenec
23	Petek	Klement I., papež; Felicita, muč.; Aleksander
24	Sobota	Janez od Križa, spoznavalec; Flora, devica
25	Nedelja	27. pobinkoštna. Katarina, devica; Mozes
26	Poned. ☽	Silvester, opat; Konrad, škof
27	Torek	Virgilij, škof; Bernardin F.
28	Sreda	Gregor III., papež; Jakov M., spoznavalec
29	Četrtek	Saturnin, mučenec; Gelazij, papež
30	Petek	Andrej, apostol; Justina, devica

● Mlaj dne 5. novembra ob 0.11 (lepo).

☽ Prvi krajec dne 13. nov. ob 0.34 (dež; ob vzhodniku sneg).

☼ Ščip dne 19. novembra ob 16.13 (dež, hladno).

☼ Zadnji krajec dne 26. novembra ob 14.28 (lepo, mrzlo).

Nedeljski evangeliji:

24. pobinkošna nedelja: Vihar na morju. (Mt 8, 23—27)
25. " " O dobrem semenu in ljujki. (Mt 13, 24—30)
26. " " Prilika o nebeškem kraljestvu. (Mt 13, 31—35)
27. " " O razdejanju Jeruzalema in o poslednji sodbi. (Mt 24, 15—35)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....

Dan se skrči za 1 uro 12 minut. Dan je dolg od 10 ur 3 minut do 8 ur 51 minut.

1	Sobota	Eligij, škof; Natalija; Ananija
2	Nedelja	1. adventna. Pavlina, devica; Bibiana, devica
3	Ponedeljek	Francišek Ksaverij, spoznavalec
4	Torek ●	Barbara, devica, mučenica; Peter Hrizolog
5	Sreda	Saba, opat; Krispin, mučenec
6	Četrtek	Miklavž (Nikolaj), škof; Apolinar, mučenec
7	Petek	Ambrož, škof in cerkveni učenik; Urban, škof
8	Sobota	Brezmadežno spočetje Marije Device
9	Nedelja	2. adventna. Peter Fourier, škof; Anastazija
10	Ponedeljek	Lavretanska Mati božja; Melkijad
11	Torek	Damaz, papež; Hugolin, puščav.; David; Artur
12	Sreda ☽	Aleksander, mučenec; Maksencij, mučenec
13	Četrtek	Lucija, mučenica; Otilija, devica
14	Petek	Spiridion, opat; Konrad Ofiški
15	Sobota	Kristina, dekla; Valerijan, škof; Evzebij
16	Nedelja	3. adventna. Albina, devica
17	Ponedeljek	Lazar, škof; Vivina, devica
18	Torek	Gracijan, škof; Teotim
19	Sreda ☽	Kvat re. Urban V., pap.; Favsta, vdova; Darij
20	Četrtek	Evgenij in Makarij, mučenca
21	Petek	Kvat re. Tomaž, apostol; Severin, škof
22	Sobota	Kvat re. Demetrij in Honorat, muč.; Flor, muč.
23	Nedelja	4. adventna. Viktorija, devica; Dagobert, kralj
24	Ponedeljek	Adam in Eva; Hermina, devica
25	Torek	Božič. Rojstvo Gospodovo
26	Sreda €	Štefan, prvi mučenec
27	Četrtek	Janez Evangelist, apostol; Fabiola, vdova
28	Petek	Nedolžni otročiči. Kastor, mučenec
29	Sobota	Tomaž, škof in mučenec
30	Nedelja	Nedelja po božiču. David, kr.; Evgen, šk.; Irma
31	Ponedeljek	Silvester, papež; Pavlina, mučenica

● Mlaj d o e 4. decembra ob 19.6 (dež in sneg).

☽ Prvi krajec dne 12. decembra ob 12.5 (mrzlo, lepo).

☽ Ščip dne 19. decembra ob 3.17 (dež in sneg).

€ Zadnji krajec dne 26. dec. točno ob 9. uri (mrzlo, veter).

Nedeljski evangelijski:

1. adventna nedelja: O poslednji sodbi. (Lk 21, 25—33)
  2. " " Janezova učenca pri Jezusu. (Mt 11, 2—10)
  3. " " Janez Krstnik pričuje o Jezusu. (Jan 1, 19—28)
  4. " " Janez oznanja pokoro. (Lk 3, 1—6)
- Nedelja pred novim letom: Simeon in Ana oznanjata Kristusa. (Lk 2, 33—40)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Začetek zime. Najkrajši dan in najdaljša noč. — Dan se skrči za 26 minut in zopet zraste za 9 minut. Dan je dolg od 8 ur 50 minut do 8 ur 33 minut.

Skala v viharju

Že pet let divja po naši ubogi zemlji strašna vojna vihra, Nikomur ne prizanaša, vse pretresa in ruši. Zdi se, kakor da so se zamajali sami zemeljski tečaji. Mogočne zgodovinske zgradbe, ki bi človek o njih dejal, da bodo kljubovale stoletjem, se krušijo in razpadajo: države in narodi, mesta in vasi, družine in posamezniki, napori in pridobitve brezštevlnih rodov, vse je potegnjeno v ta neizprosni vojni vrtinec, ki se z njimi brezobzirno igra in pometa. Kakor da bi sedanja vojna morala spremeniti obličje sveta.

Le Cerkev Kristusova stoji in kljubuje kakor skala sredi razpenjenega in razburkanega morja. Vojni vihar divja okrog nje in preko nje: Cerkev se ne gane. Človeške ustanove propadajo ali se vsaj majejo v svojih temeljih: Cerkev pa še vedno živi. Vse naokoli se grmadijo ruševine in opustošenje: Cerkev pa je večno mlada in večno sveža. Narodi in ljudje trepetajo za svoj obstoj in se bojijo bodočnosti. Cerkev pa zre mirno predse, noben strah je ne spreleta, nobena ovira ji ne more zapreti poti, noben grozeč oblak ji ne zastira bodočnosti. Živo se zaveda, da ni človeška ustanova, zgrajena na sipkem pesku človeških računov in načrtov: božje delo je, umotvor večnega Mojstra, nevesta Kristusova, kraljestvo božje na zemlji, skrivnostno telo Jezusa Kristusa. To so neizpodbitna poročta nje-nega obstoja in njene bodočnosti. Odtod njena gotovost in samozavest, odtod njeno večno mlado življenje in njena rast. V svoji dvatisočletni zgodovini je prestala že marsikak vihar. Bili so trenutki, ko so njeni sovražniki že vriskali od veselja, češ zamajala se je, zdaj zdaj se bo zrušila velika kljubovateljica. Pa se je samo sklonila v vihri in se potem še krepkeje zravnila in še samozavestneje zakipela proti nebu.

Ker je Cerkev nevesta Kristusova in mati človeškega rodu, zato ne more biti neobčutljiva za bolečine in nesreče, ki pretresajo uboge Adamove otroke. Vsa človeška bol najde odmev v njenem materinem srcu. Tudi sedanji vojni vihar jo je bolešno zadel. Cerkev sočustvuje z ubogim človeškim rodом, zato jo vse razdejanje, ki ga je vojna zasejala med ljudmi, bridko boli. Pomislimo zlasti na razdejanje v človeških dušah, ki ga je vojna zakrivila: na vse sovraštvo, ki se je razbesnelo med ljudmi, in posebno na sovraštvo do Boga in do Cerkve same. Pomislimo na brezpotrebne umore in pokolje, ki nimajo primera v človeški zgodovini, na opuščanje in zanemarjanje verskih dolžnosti, na opustošenje družinskega življenja, na sproščanje vseh najnižjih človeških strasti. Ne pozablajmo, da je sedanja vojna neredkokdaj človeka, to božjo stvar, ponižala na stopnjo divje in pobesnele živali. Nič strašnejše ni ostalo razdejanje: vojna je opustošila cvetoče škofije in župnije, razpršila ljudi po širnem svetu in tako

razbila družinsko in farno skupnost, ločila starše od otrok in dušne pastirje od svojih ovčic; pokončala je lepo uspevajoče cerkvene organizacije, porušila nešteto cerkva od mogočnih bazilik in stolnic pa do preprostih podeželskih cerkvic in kapelic; pomorila je veliko škofov in duhovnikov, zaprla semenišča, pokončala mnogo duhovniškega naraščaja; prepovedala procesije, romanja in cerkvene shode; pretrgala stike med duhovniki in škofi, med škofi in med papežem. Ponos svete Cerkve so bili njeni misijoni. Kakšno opustošenje tudi na tem polju! V mnogih misijonskih krajih divja vojna, ki nikomur ne prizanaša: mnogo misijonarjev je pobitih, drugi so izgnani ali internirani, mnogo misijonov, cerkva, šol in zavodov je porušenih, tako da je ponekod vsako misijonsko delo onemogočeno.

Krvaveče so rane, ki jih je vojna zasekala v telo sv. Cerkve. Veliko je razdejanje, gmotno in нравno, toda Cerkev ne zdvaža in ne obupuje. Cerkev je prežeta z božjim optimizmom: ne ustavlja se pri razvalinah, temveč zre v bodočnost in vidi že, kako iz razvalin vstajajo nove zgradbe, kako iz smrti in opustošenja vre in kipi novo življenje. Dobro se zaveda, da je njeno življenje kot neugasljiv plamen, ki se ne pusti potlačiti, kaj še ugasiti in pomoriti. Zaveda se, da je zgrajena na trdni skali, na Petru in njegovih naslednikih, ki so ji vir enotnosti in moči.

Zgrajena na trdni skali — na papežu — nadaljuje tudi sedaj s svojim odrešilnim delom. Kakor že njen božji Učenik, gre tudi Cerkev skozi naše življenje in deli vsepovsod dobrote. Bolj kot kruha, obleke ali strehe je človeštvo lačno in žejno luči in toplote, resnice in ljubezni. Človeštvo se utaplja v zmotah in v sovraštvu. Rado bi se iztrgalo iz objema temine in prišlo k luči in k soncu. Edino Cerkev mu more pomagati. Samo ona ima besede večnega življenja. Po svojem vidnem poglavarju, rimskem papežu, uči vse narode, jih opominja in pozivlje k spravi in miru. V teh letih vojne je že neštetokrat zazvenel z vatikanskega griča glas angelskega pastirja Pija XII.: da posveti človeški rod brezmadežnemu Srcu Marijinemu, da pokliče vesoljno krščansko družino k molitvi in pokori, da ugotovi prave duhovne vzroke sedanje vojne morije in začrta človeštvu pot v srečnejšo bodočnost, da obsodi vse lažne nauke, ki slepijo človeštvo, da se zavzame za vse ubožnejše sloje in poudari pravico, ki jo imajo do zboljšanja svojega stanja. Vedno in povsod je to očetovski glas, ko tolaži in vzpodbuja, uči in opominja, obsoja in grozi. Glas ljubezni, ki prihaja iz čutečega srea in ki ga spremljajo odprte roke, ki pomagajo in podpirajo reveže, jetnike in izgnance.

To je Kristusova Cerkev: res skala sredi viharja, edina trdna in neomajena sredi splošnega spreminjanja in propadanja. Samo na tej skali je varnost in gotovost. Samo na tem temelju je rešitev za narode in za posameznike. Večkrat smo v skrbeh za naš mali slovenski narod. Bo li prestal to strašno svetovno krizo, se bo li rešil iz tega svetovnega brodoloma na varen breg srečne bodočnosti? Brez dvoma se bo rešil, ako bo ostal zvest Kristusovi Cerkvi, ako se bo z vsemi silami zagrabil in oprijel Petrove skale. Zakaj samo njej in nobeni drugi ustanovi veljajo Kristusove besede: »Peklenska vrata je ne bodo premagala.«

Španova mati je pravkar obrnila ograbek otave, naslonila grablje ob deblo stare, košate tepke, sama pa stopila do grmovja na groblji, da pogleda, kako pominevajo lešniki. V vrhove leščevja se ni poskušala stegovati. Bi jih komaj dosegla. Življenje ji je nalagalo od poletja sem že osmi križ. Pričela je pridvigovati pritlehne veje, pod katerimi otroci navadno ne iščejo lešnikov; še ptiči in veverice jih radi zgreše. V skritem zatišju se trdo napolnijo lupine z jedrcem, svetlorjavo ogore in sadež dozori, da kar sam pade iz luščine v roko, če se ga dotakneš.

Lešnik za lešnikom je spuščala Marijana v privihan in za pas zatak-njen predpasnik. Grede se je venomer ozirala proti šiljastemu Babjemu zobu in za njim skriti Soteski. Misli so ji uhajale še dlje v Bukovske bohinske gore, katerih pa z groblje ni mogla videti. Zakrivale so jih goščave Jelovice in visokoplanotna Pokljuka.

Jutri, da, jutri. Četrtek je jutri. Španova mati se pa še vedno ni odločila, čeprav premišlja zadnje dni skoraj noč in dan.

Pred tednom je bil njen vnuk Metod na Triglavu. Fant je ves mrtev na gore; dela se pa tudi ne ogiblje. Naj ima veselje. Kdo bi mu zameril. Študent je. S svojo zadnjo potjo je pa naredil naravnost dobroto. Na najvišjem vrhu slovenskih gora, čez katerega teče zadnje čase meja — oh jejl — se je bil srečal s svojim stricem Janezom, njenim tretjim sinom, ki župnikuje onstran na Primorskem. Prinesel je pozdrave in sporočila in pa dogovorila sta se bila, da se jutri ponovno snideta na Črni prsti.

Marijana je spet pogledala proti večerni strani, kakor bi hotela skozi gmoto Jelovice videti, kako visoka in kako strma je gora, na katere vrh se povzpne jutri njen sin duhovnik.

Mati sina župnika ni videla, odkar so po grebenih triglavskih gora postavili nove mejnike. Oh! Kar pozabiti ga ne more.

Na suho vejo vrh tepke je prifrfoval golob, Noetov ptič, stegnil vrat, opazil Marijano na groblji in naglo spet odletel.

Marijana je razmahnila veje, da še v sredo grma pogleda za lešniki.

Dokaj je moral prestatati Janez zadnja leta. Lepo krono si plete za nebesa.

Župnika Janeza je konec vojske zatel v Vipavski dolini. Takrat je bil še kaplan. Kdo bi si le misliti mogel, da sončno Vipavo kdaj odtrgajo od ljubljanske škofije. Pa so jo. Janezu so potem grenili življenje kakor znajo le oni, ki si domišljajo, da so junaki, če peste neoborožene. Pregnali bi ga bili radi. Marsikateri domačin se je umaknil — premnogi iz osebne udobnosti — gospod nunc Janez, čeprav Gorenjec po rodu, se je znal upreti izgonu. Gospod nunc Janez, iz rodu nekdanjih staroslavnihi županov, je vztrajal na naporni straži. Kasneje so ga vlačili po ječah in ga nazadnje pregnali za dve leti na otoke. Niso ga zlomili. Gospod nunc Janez se je vrnil k svoji čredi. »In če se s peklom zvežete,« je stisnil pest in trmasto udaril sredi samotnega razmišljanja ob mizo, »svojih ovac vam ne prepustim. Ne in ne. In če padem. Naj!«

Po letih odtrganosti od doma se je stricu Janezu silno stožilo po gorenjskih gorah, po bratih in sestrah, po njih odraščajočem rodu, najbolj pa po materi. Stara je že. Vsaj še enkrat bi jo rad videl. Izmed vseh otrok je bil najbolj navezan nanjo. Tudi njej mora biti bridko hudo. Ljubezen do matere ga je zmogla. Čeprav se je bil zarekel, da zase ne bo nikoli moledoval, se je ponižal in zaprosil, naj mu dovolijo vsaj za nekaj dni iti obiskat Gorenjsko in domače. Niso mu ugodili. Nastavili so mu pa zanko, v katero naj bi se ujel. Ponudili so mu vso naklonjenost in podporo, če

se želi za stalno z vsem svojim imetjem preseliti v rojstno deželo. Tako — samo na obisk, pa iz višjih razlogov ne morejo dovoliti in naj nikar ne pričakuje, da mu kdaj.

Župnika Janeza je pogrelo, vzroji pa ni. Vedel je, da ga od vseh strani opazujejo. Le malo bolj zamišljen je hodil nekaj dni naokrog in redkobeseden je postal. Zato je pa večkrat čez dan šel pred tabernakelj pogovarjat se s svojim živopričujočim Bogom.

Mračilo se je. V cerkvi je bila že skoraj tema. Pred oltarjem je rdeče potrepetavala večna luč. Župnik Janez je klečal pri obhajilni mizi. Tožil je Gospodu Jezusu:

»Trdo me skušaš, Učenik. Veš, kako sem navezan na svoj rojstni kraj, ki naj ga nikoli več ne bom videl.«

Gospod mu je z njegovo lastno mislijo odgovarjal:

»Si mar že kdaj slišal ali bral, učenec moj, Janez, da sem se jaz vračal nazaj v Betlehem k slami v staji, kjer sem bil rojen?«

»Pa vendar. Rodna zemlja —?«

»Ni velika tvoja domovina. Kar vsa naj ti bo rodna zemlja.«

»Že — Pa —«

»Za tako malenkost vendar ne boš pokleknil pred njimi. Meni je skušnjavec ponujal vsa kraljestva zemlje, pa nisem padel predenj na kolena. Sicer pa — sam sebi oporekaš. Saj se vendar nadejaš, da bom prav zavoljo Meni zvestih skrajšal sužne dneve.«

»Da, Gospod!« je dvignil duhovnik glavo: »Trdno upam. Zato vztrajam. Le mama se mi smili, če se nikoli več ne vidiva na svetu.«

»Da. Tudi meni je bilo v tolažbo, ko sem s težkim križem obložen srečal svojo žalostno mater. Veruj, hlapec moj, Janez!«

»Verjem, verjem, verjem!«

Gospod nunc se je oprl s komolci na obhajilno mizo, si z dlanmi zakril obraz in se zamislil v nedoumljivo skrivnost Odrešenikove pričujočnosti v presveti hostiji.

»Do meje mi prav za prav ne morejo braniti,« se je domislil Janez. Od mejnikov, razvrščenih po grebenih, je gledal z višine v svojo rodno dolino, na srebrn pas Save in na Karavanke.

Na Triglavu se je pred tednom srečal z nečakom Metodom. Komaj sta se še poznala. Dve uri in čez sta posedala okrog Aljaževega stolpa in velikega mejnika tik za njim, prestopala mejo sem in tja in se kaj malo menila za razgled. Pogovarjala sta se o domu in domačih, največ pa o materi Marijani. Za Črno prst sta se bila nazadnje domenila, za v četrtek, za jutri. »Kaj bi dal, če bi mogla tudi moja mama in tvoja mati priti,« je zavzdihnil gospod. Nečaku Metodu se je stric Janez kar zasmilil. Vsaj tako je povedal doma. Od takrat Marijani misli niso dale več pokoja. Ali bi tvegala, ali bi ne? Ta ji je svetoval, naj gre, drugi ji je odsvetoval, da je gora nora. Vprašala je sina Franceta, gospodarja, Metodovega očeta.

»Nič ne vem reči, mama,« je odgovoril. »Zavoljo Janeza bi bilo hudo prav, če greste, za vas same pa sodim, da bi bilo bolj pametno, če ostanete doma.«

»Prav zavoljo sebe bi rada šla. Morebiti je to zadnja priložnost, da ga še enkrat vidim, preden me ponesete počivat poleg očeta.« Španova mati se je raznežila, kakor se od Janezove nove maše naprej vsa leta ni več.

»Kakor veste. Če mislite, da boste zmogli, kar. Če bi vam pa imelo škoditi, pa nikar.«

Vse dni je bilo Marijani hudo. Danes je zadnji dan, pa še ne ve, kaj naj naredi. Sedla je tik leščevja, brodira s prsti po nabranih lešnikih in se ozirala naokrog, kakor bi od mravelj, ki so lezle po groblji, in v cvrčanju kobilic in murnov v travi iskala nasveta. Čez čas je zagledal prav

poleg sebe zakasnelo kresnico, katero je bila kosa zgrešila. Odrtgala jo je in podržala v rokah. Spomin pa jo je odpeljal v mlada in kasnejša leta.

Še napol otrok je bila, ko je že vedela, da bo šla k Španu za mlado. Starši so se bili tako dogovorili in njej sami se je zdelo vse prav. Še več. Saj drugače pač biti ne more. Kasneje so k njenim vrstnicam hodili fantje prislanjat lestve na okna. Joža, rajni njen mož, tega ni niti enkrat storil. Hodil je pač v vas, sédel k peči pa tudi za mizo in se pogovarjal kakor pač vsak drugi. Za norčije mu ni bilo. Kar preveč pameten je bil za svoja leta. Ko je povsem dorasla, so se bili na velikonočni ponedeljek domenili, da bo pred pustom poroka. Dala je svojemu ženinu pirhe; tako se po stari navadi spodobi. Joža jih je sprejel kakor že prej dve leti. Le malo dlje je podržal njeno roko v svoji in nekaj je hotel povedati, pa si je premislil. Ni se maral pokazati nežnega vpričo drugih, je povedal kasneje, ko sta bila že poročena. Takrat je pa Marijana zavoljo Jožovega vedenja dokaj pretrpela. Dolge tedne se ni mogla otresti misli, da jo jemlje Španov samo zavoljo dote in da dobi nevesto iz ugledne družine. Nje same pa nima nič bolj rad kakor vsako drugo dekle. Kako se je motila!

Na Zgornjih rovtih je bilo. Med Šmarni. Dež ni vse dni nič nagajal in seno se je lepo sušilo. Dekleta in fantje so se razživili. Sama pesem in vrisk sta jih bila. Hodili so se obiskovat. Vsi so prišli, le Španovega Joža ni bilo od nikoder. »Kaj je reš tak mrtvak,« je mučilo Marijanco. Ali pa mu je celo katera druga všeč in jemlje njo samo zavoljo dote in ugleda—?

Zadnje rjuhe sena so nosili v svisli in Marijanca je šla po vodo, da še enkrat skuha senosekom in grabljenkam. Podstavila je škafo pod tenak curek, ki je pritekal po žlebiču iz studenca pod skalo, in čakala, da se voda nateče. V melu je cvetelo vse belo velikih gorskih kresnic. Odrtgala je najlepši cvet in sedla. Pričela je odtrgovati cvetne lističe in šteti, če jo ima ženin kaj prida rad. Izteklo se ji je, da jo ljubi iz vsega srca. »Ne kaže ne,« je pomislila, »ko mi je napravil celo to sramoto, da me niti pogledat ni prišel. Kaj poreko ljudje?«

Marijanca je vstala in že prijela škafo za ušesa, da si ga zadene na glavo. Takrat so zašumeli za njo pritajeni koraki. Preden se je utegnila povsem obrniti, jo je Joža že objel in poljubil.

»Kako si me prestrašil,« je zahlipala Marijanca.

»Vse dni sem pazil, kdaj bi te mogel dobiti samo, da ti povem, kako zelo te imam rad.«

»In jaz tebe nič manj,« je priznala Marijanca.

»Vem. Pa kaj bi najino ljubezen razkazovala ljudem.«

»Prav imaš.« Marijanca je zataknila Jožu za klobuk veliko gorsko kresnico. Od tistega dne naprej je bila, čeprav je marsikaj morala prestati, srečna.

»Joža! Bog mu daj večni mir in pokoj,« je zavzdihnila Španova mati na groblji: »Ko bi še živel, bi mi vedel svétovati. Drugi pa samo skomigajo z rameni.«

Marijana se je spet hrepeneče ozrla v bohinjsko stran.

Da. Janez je bil rojen za Kres in so mu dali ime po krstitelju Gospodovem. Menda je prav zavoljo tega v svojih otroških letih tako rad imel cvetico tega nepopustljivega svetnika. Več dni pred praznikom svetega Rešnjega Telesa je vsako leto trgal po travnikih glavice belih kresnic, jih nosil v klet, da mu niso preveč ovenele. Na delopust zvečer pa jih je razsipal pred znamenji in križi, pred cerkvijo in še pred domačim pragom in bi bil najrajši posul vso pot, po kateri je drugi dan šla procesija. Kaj je mar že kot otrok slutil, da bo svoje življenje posvetil Gospodu Jezusu.

In na novi maši so prav nalašč bogato okrasili mize z belimi cveti kresnic. Vesel jih je bil. Ni mogel skriti.

Čeprav je Španova mati vedela, da bela kresnica ne duhti, je vseeno povonjala boren cvet, ki ga je držala v roki.

No in tega svojega sina Janeza Krstnika naj bi nikoli več ne videla v življenju. Kaj če bi kljub visokim svojim letom tvegala jutri pot na Crno prst. Naj kresnica odloči.

Marijana je začela odtrgavati list za lističem kakor takrat na Zgornjih rovtih. Grede pa je izgovarjala:

»Pojdem, ne pojdem; pojdem, ne pojdem; pojdem, ne pojdem —«

»Pojdem,« se je izteklo.

»Pojdem,« se je odločila Španova mati in vstala.

Tiho — Marijana še slišala ni — je prišel Metod z vozom po otavo. Počasi je stopala stara kobila v ojnicah in utrujeno je povešala glavo, kakor bi premišljevala, kje po svetu vozijo njena žrebeta, katerih je bila deset zredila. Na vozu sta pa na lestveniku sedela in se živahno smejala Metod in Ančka, ki je bila prav to leto dokončala meščansko šolo.

»E, eha!«

Kobila je obstala. Urno kakor spomladanski zajec in poletna veverica sta puhnila vnuk in vnukinja z voza na tla in začela pregrabljevati ograbek.

»Počiiiijva, počiiiijva!« pravi stara kri, se je spomnila Marijana, mlada pa ji razposajeno odgovarja: »Poskočiva, poskočiva!«

»Bom jaz grabila,« se je ponudila mati Metodu: »Ančka naj pa gre na voz, da boš mogel naložiti.«

»Te rjuhe otave vendar ni treba tlačiti. Še požrdam jo kar s tal. Ančka naj pomaga vam. Kaj bi se sami trudili.«

Metod je kakor ukazal. Marijana ni marala oporekati. Saj je lepo od fanta, da se ozira na njena leta. Po drugi strani jo je pa zaskrbelo, da jo prav zavoljo starosti ne bo maral vzeti jutri s sabo na Crno prst. Utihičila je. Pa tudi otroka nista skoraj nič govorila.

Otava je bila naložena, požrdana in opasana. Marijana ni smela več odlašati, če se je hotela pogovoriti z vnukom zavoljo Črne prsti.

Boječe kakor otrok, ki ne pričakuje, da mu ugone, je spregovorila:

»Metod! Tok, ti greš jutri na Crno prst.«

»Grem, mati.«

»In boš spet videl strica Janeza in boš govoril z njim in —« Marijana je sredi besede obmolnila.

»Bom, mati. Trdno je obljubil, da pride.«

»Kaj se ti mara. Jaz pa svojega Janeza skoraj gotovo nikoli več ne bom videla.«

Marijana se je oprla na grablje in pogledala v tla. Če je Ančka prav videla, si je babica utrnila solzo. Metod pa je bolj uganil s srcem kakor z mislijo, česa si stara mama želi. Da jo pomiri, je bil brž voljan:

»Mati! Pojdite jutri z mano.«

»Da bi prišla, misliš?« se je razveselila Marijana.

»Kaj ne bi. Črna Prst — to je — kakor na Brezje dol in gor. Prav v nedeljo ste prehodili to pot.«

»Mariji sem šla priporočat strica Janeza.«

»No vidite.«

»Če ti ne bom preveč v napotje,« je zavoljo lepšega pomišljala mati.

»Brez skrbi bodite. Kar mimogrede bova na vrhu.«

»Tudi mene se sedaj več ne braniš,« se je postavila Ančka.

»Bi te bil vseeno vzal s sabo. Je stric Janez naročil, naj te pripeljem. Samo dražil sem te.«

»Ti nagajivec ti!« Ančka je bratu namerila z grabljami.

»Brž na voz, če se misliš peljati.«

Ančka se je prijela za žrd in kakor mucka prhnila na naloženo otavo. Materi je pa Metod pomagal zlesti na voz. Grede je ponagajal: »Še plezalno turo bi zmogli, mati, ne samo zeleno Črno Prst.«

»Le norčuj se,« se je branila Marijana.

»Hi!«

Metod je pognal. Proti domu je stara kobila hitreje peljala naložen voz, kakor prej od doma praznega. Kakor bi se bila tudi ona pomladila.

Pri Španu je bilo zvečer vse v kolobar. Mlajši otroci se kar načuditi niso mogli, da so se mati odločili za tako pot. Snaha, njih mama, jih je komaj mirila, grede pa je cvrla in pekla in pripravljala popotnjo za taščo in svoja dva najstarejša. Sin France, gospodar, je pa mazal zapravljevček, da popelje drugo jutro mater in seveda tudi Metoda in Ančko, ki bi ju drugače ne, na vlak na Bled.

Zgornji veter in redki svetli oblaki so obetali lep dan. Sonce je sušilo roso, v rebri nad Bohinjsko Bistrico je pozvanjal trop živine, ki se je bila že skoraj vsa vrnila s planin.

»Kako domače je v Bohinju,« je spregovorila Marijana in se ustavila.

»Mar težko hodite, mati?« je poskrbel Metod.

»O ne. Mladostno lahke so mi noge. Le krila se mi škoda zdi, ki otepa po kamenju.«

Marijana je vzela iz žepa izpodrec, za katerega je bila pred leti še sama spredla nit in ga tudi sama sesukala na kolovratu. Ne predebel, pa trden motvoz, je zadrgnila okrog krila in se je visoko izpodrečala.

»Mati!« je hotela biti Ančka modra: »Kako vse bolj pripravna so kratka krila za hojo kakor pa dolga.«

»Ne rečem za kako ped od tal. Ozka krila do srede kolena, ali pa še ne, ženska pa že v zrelih letih, kakršne so hodile gosposke koj po vojski, se pa še hudobcu gnusijo, čeprav je pohujšanja vesel. Na hojo se pa nič nikar ne izgovarjaj. Takele, kakor sem sedaj jaz, smo včasih nosile polne škafe mleka s planin pod Stolom domov. Kratkokrille pa še sebe komaj prinesejo gor in dol.«

Ančka ni vedela nič odgovoriti.

Puh, puh, puh.

V nižini je odpeljal vlak s kolodvora in kaj kmalu zginil v predoru.

»Nič ne postajajmo,« je pričela stara mati priganjati vnuka in vnu-kinjo, »da nas ne bo stric Janez čakal.«

Izpodrečana je Marija hodila, da sta se ji Metod in Ančka čudila. In vse je videla in za vsako stvar se je pozanimala.

»Jej, jej! Kaj da so tukaj sredi gore jarke obložili s kamenjem kakor v mestih?«

»Zavoljo vode, ki hudo nagaja spodaj v predoru. Za cel potok je teče iz njega,« je pojasnil Metod.

»Seveda. Gora! Ne pusti si kar tako vrtati po drobovju.«

Sonce je prijetno grela; včasih še preveč. Opiraje se na okovano palico je Marijana prav spešno hodila. Otrokoma je ni bilo treba nič očekovati.

Pri koči so počili in se najprej okrepčali z gorkim čajem. Za drugo pa je poskrbel Metodov oprtnik. Tudi Ančkin ni bil prazen. Mati ni nosila nič, čeprav se je bila koj spočetka ponudila, da bi z Ančko oprtnik od časa do časa menjavali.

»Pojdimo,« je spet prva pričela priganjati Marijana na odhod.

»Jemnestal« se je začudila Španova mati v melu nad kočo belozlatemu očesu velike gorske kresnice. Kakor bi še nič ne bila hodila, je naglo stopila nekaj korakov nad stezo in odtrgala njej sami in sinu duhovniku priljubljeni cvet.

Goriška vas

Čim više so se vzpenjali, tem bolj pogoste so bile kresnice. Na zelenem grebenu Črne prsti jih je cvetelo vse belo. Marijana je odtrgala nekaj najlepših cvetov. Potem pa se ni dotaknila nobene kresnice več. Še tiste, ki jih je že držala v roki, bi rada posadila nazaj. Občutila je, kakor bi bila storila nekaj napačnega. Naj vidi vso to lepoto čimbolj nedotaknjeno njen Janez, otrok kresnic.

Mati in Ančka sta sedli. Metod je stal poleg njiju in jima kazal gore drugo za drugo. Ančka se je zanimala za vsak vrh posebej, Marijana je pa samo prikimavala. Vse njene misli so se zgoščale v eno smo skrb: »Kaj, če Janeza ne bo?«

Sonce je obsevalo skalne vrhove zapuščene planine in temne in pisane gozdove pod njimi. Otroka sta se čudila lepoti domače zemlje, Marijana pa je pogledovala samo na zapadno pobočje Črne prsti. Ko bi vsaj vedela, odkod pridrži steza.

Ci ci ci ciu.

Na nizko skalo med zeleno travo in belimi kresnicami je priletel samotni ptiček, posedel za hip, zapel in se z razprostrtimi perutkami odpeljal navzdol v meli.

»Tamle je pa obli Bogatin in za njim odsekani Krn,« je razlagal Metod. Jujujujuhuhu!

Mati je poskočila pokoncu kakor dvajsetletno dekle. Spoznala je bila vrisk svojega sina Janeza.

Vsa nestrpna je hotela Marijana pohiteti sinu naproti, pa Metod ni pustil. Naj se ne utruja po nepotrebnem. Velel je sestri ostati pri materi, sam pa je v skokih odhitel po grebenu navzdol, da čimprej pozdravi strica župnika.

Mirno je sedela Marijana na vrhu Črne prsti. Sedaj niti kresnic ni več videla. Slišala pa je biti svoje srce. Zdelo se ji je, da ves čas pravi: »Ja-nez, Ja-nez, Ja-nez.«

Ves zasopel je prihitel Janez.

»Mama! Naša mama!«

»Janez! Naš gospod!«

Več sprva nista mogla govoriti. Obema so se lesketale solze v očeh. Gospod nunc Janez bi bil najrajši glasno zapel Te Deum, mati pa se je spomnila besed starčka Simeona, ki je v jeruzalemskem templju z malim Jezuškom v naročju molil:

»Zdaj odpuščaš, Gospod, svojega služabnika
po svoji besedi v miru;
zakaj videle so moje oči tvoje zveličanje.«

Kakor pobožni Simeon je bila iz hvaležnosti do Boga to uro tudi Španova mati pripravljena umreti.

Dolgo so Španovi — trije rodovi so bili zastopani — posedali in polegali in se zadrževali na vrhu Črne prsti. Sonce in nebo sta jim bila dobrotna in nihče jih ni motil. Pogovarjali so se med sabo. Mati in sin sta si pa skoraj več povedala s pogledi kakor pa z besedo. Otroka pa — he! — Stric je prinesel s sabo breskve in fige in grozdje, sam pa se je najbolj razveselil ponujene mu klobase, vzete iz zaseke. Vsem je bilo dobro kakor apostolom ob Gospodovem izpremenjenju na gori. Kar šotor bi si postavili sredi cve-točih kresnic.

Kmalu po angelovem češčenju, ki so ga bili zmolili opoldan, so pričeli pospravljati. Preden so odšli z vrha, je župnik Janez natrgal velik šop kresnic. S seboj jih ponese,« je sodila mati. »Še vedno je navezan na svojo rožo. Prav ima.«

Odšli so z vrha in se spodaj na slemenu spet ustavili, da se poslove.

»Z Bogom otroka!«

»Z Bogom, stric!«

»Srečno hodite, mama!«

»Tudi ti, Janez. Ne samo danes. Vse dni. In božji blagoslov naj te spremlja na vseh tvojih potih.«

Desnica je segla v desnico, z levico pa je sin župnik podal materi šop cvetja: »Mama! Tele kresnice pa položite na atov grob.«

Marijana se ni mogla več premagati. V obeh očesih hkrati so ji stopile solze in sama ni vedela kdaj je sina župnika poljubila. Janez je obstrmel. Odkar se je zavedal, ga mama nikoli ni poljubila. Na Gorenjskem je skoraj prepovedano poljubljati odrasle otroke. Marijana se je tudi koj opravičila: »Ne zameri Janez. Saj se morebiti v življenju nikoli več ne vidiva. Pa le vztrajaj!«

»No, mama!« Gospod nunc Janez je s svojo močno roko nežno pobožal svojo mater po licu. Doslej je tudi še nikoli ni.

Na sedlu pod Črno prstjo se je tisto uro sedaj že rajna Španova mati zravnila. Stisnila in pridvignila je šopek kresnic. Z iskrečimi se očmi se je ozrla naokrog po slovenski zemlji. Kakor prerokinja je bila in skrivnosten je bil njen glas:

»Težke čase doživljamo, v še težje gremo. Kakor tihotapca se morata sniti opešana mati in sin njen duhovnik. Prišli bodo pa celo dnevi, ko slovenske matere ne bodo smele iti na nove maše svojih sinov, čeprav bodo tako blizu, da bodo slišale novomašne zvonove. Takrat bo do smrti izbičana slovenska zemlja vse vprek z železnim trnjem kronana in na križ pribita. Pa bosta Marija, Mati Slovencev in njen goreči častilec, oče Indijancev, služabnik božji, misijonar Friderik Baraga na prošnjo vernih pri Bogu izprosila, da naš rod iz greha in teme in iz krvi in pepela vstane v življenje sonca in vere.«

»Amen!« je potrdil materine besede gospod nunc Janez. V sebi pa je začutil moč, da če bi mu naložili vso težo Črne prsti na pleča, bi jo nosil, dokler je ne prinese v dneve sonca in vere. Metod in Ančka pa sta molčala. Zdelo se jima je, da sta v cerkvi.

»Pa še enkrat: Z Bogom!« se je prva odločila mati.

»Na svidenje!«

»Če ne prej pa v nebesih.« se je vdala v božjo voljo Marijana.

Zahreščal je grušč pod okovanimi čevlji. Gospod nunc Janez ga kmalu več ni slišal. Stal pa je na sedlu, dokler mati in nečak in nečakinja niso zginili med nizkim drevjem. Potem je še sebi natrgal kresnic, da postavi doma na vsako stran tabernaklja šopek.

Ves pomlajen, čeprav je že sivel, je Španov gospod kakor spočit študent stekel po pobočju Črne prsti navzdol proti dolini.

Španova mati se je zvečer doma pohvalila, da prav nič ni trudna in da je nič noge ne bole. Kresnice je pa postavila v vodo. Osvežene je zjutraj, ko je šla k maši, zanesla na grob svojega moža in Janezovega očeta.

Slovenska zemlja je tonila v krvi lastnih sinov in hčera, žarela v plamenih gorečih domov in vasi, se dušila v dimu zablod in sejala grobove vsevprek. Mati Božja z Brezij je pribežala v ljubljansko stolnico in si poiskala zavetja pri spokorjenem desnem razbojniku Dizmi. Na navadni delavnik je bil njen oltar bogato okrašen s kresnicami. Zapel je zvonec ob zakristiji in pristopil je novomašnik — Španov Metod. Med njegovimi maloštevilnimi svati ni bilo ne matere in ne očeta, ne brata ne sestre. Zmolili so pa vse tri dele rožnega venca in pa dvojne litanije, Matere božje in Srca Jezusovega.

Namesto strica Janeza, kateremu edinemu je pripadala čast, da bi pridigoval na nečakovi novi maši, je spregovoril Metodov rojak. Gospod nunc Janez ni smel z doma, če ni maral za vedno zapustiti njegovemu varstvu izročeni ovčic, izmed katerih se jih je pa zadnje čase dokaj zgubilo. Žalostni pastir je tisto uro klečal pred tabernakljem in si otiral solze. Zunaj cerkve se je oglašala iz slovenskih ust izposojena tuja kletev in se složno mešala z žlobudravo govorico tistih, ki so ga zavoljo slovenstva z žolčem napajali, ga zapirali in preganjali in mu na vse načine grenili življenje.

Novomašnik Metod se je zavedal odtrganosti od domačih. Zato je pa iz dna duše izročil svoje življenje Gospodu Jezusu, ki je od vseh zapuščen potil krvavi pot. In iz globočine svojega srca je molil za svoje domače, za vse sinove in hčere slovenske zemlje, najbolj pa, da bi skoraj spregledali oni, ki v temi zmot tačajo med grobovi po gozdovih.

Goreče je molil novomašnik Metod. Marija in Jezušček sta ga pogledovala s slike. Z obeh strani oltarja pa so se proti zlatemu in slonokoščenemu Mariji darovanemu kelihu sklanjale bele kresnice.

Joža Lovrenčič

Ob vrnitvi

*Trideset, trideset let v hrepenenju
rodno zemljo sem gledal in sanjal,
njeno lepoto oznanjal
in v tihem, prikritem trpljenju
čakal dne, ko bo odprta pot
in bom mogel v Kobariški kot ...*

*Trideset let —
osul se mladosti je cvet,
a srce je le še ostalo mládo
in domov, domov bi rádo.*

*Matajur, Krn, Stol in Mija,
Soča, Kobarid, Kred in Nadiža
in Pod ozko v znamenju Marija
so me klicali v svet — paradíža.*

*Prišel je dan, ki sem ga sanjal,
pot me domov je pripeljála —
z zvonom srebrno spomin je pozvanjal,
ko v tihí večer noč sanje je tkála ...*

*O, mesečina in zvezde in gore in tihe vasi
in tihe, tihe, ceste
tako še vedno ko nékdanje dni in noči
k tihim domovom zasanjane gréste,
a jaz, neznan in osamljen,
ob davnih spominih omamljen,
se vračam, utrujen popotnik, in jočem
in nemogoče, nemogoče hočem — —
Mladost in vse, kar z njo biló je eno,
izgubljeno je, izgubljeno! ...*

Soča pri Plavah

Narte Velikonja

O, ta pa je izdajalec

Živel je ropar Stebulaj. Bil bi vse časti vreden ropar, če ne bi ropal in moril; celo najhujše opravljivke ne bi imele ničesar zoper njegovo čast in ime. Rečem vam, da bi bil vse časti vreden mož, in prosim vas, da mi verujete na besedo. Celu ugled bi imel pri ljudeh, zakaj imel je samo to in edino napako. Ne, še nekaj je imel. Skrival je svoje pajdaše, bolj njegova žena kakor on. Češ, reveži so zapeljani in nič se ne ve, ali se kaže zameriti ali ne. Ne smeš se zameriti, kajti v teh časih lahko prideš njim v oblast.

In požgal je ropar Stebulaj hišo sosedu Marku, pomoril mu ženo in otroke. Dojenčka mu je celo utopil v pomijah. Marko je bil torej ob vse. Samo sin Lambert se je bil rešil. Ko se je nekaj krčil, mu je Stebulajček dejal: »Čemu se braniš? Ali ne veš? Saj to je moja politika. V politiko se pa ti ne mešaj!«

In tako je Marko po politiki in zaradi Stebulajeve politike prišel ob vse. Celu sosodje mu niso pomagali, ker se niso hoteli mešati v politiko.

Toda na sv. Tilha dan je priberačil siromak Marko okoli Bergamaškove oštarije.

Ostrmel je Marko. Ostrmel je, kajti za mizo je sedel ropar Stebulaj. Široko je sedel in masten je bil okoli ust, rok pa ni imel krvavih. O ne, streljal je v tilnik, otroke pa samo utapljal v pomijah.

Marko ga je zagledal, se stresel, stopil k badoljevцу karabinjerju in povedal, kako in kaj. In karabinjer badoljevec se je otepal: nihče ne ve, kako in kaj — kaj je in kaj bo. Toda nazadnje je moral vgrizniti tudi karabinjer.

In tako je prišlo do sodne razprave. Časti vredni ropar Stebulaj je obrnil svoj častitljivi obraz od soseda Marka, ki je bil glavna priča zoper Stebulaja.

»Fej te bodi, Marko! Ti si izdajalec!« In to so ponovili pajdaši na cesti. Tako je Marko, ki so mu požgali hišo, umorili ženo in utopili dojenčka, obveljal za izdajalca — ropar Stebulaj pa za vse časti vrednega roparja, kajti on je namreč otroke samo utapljal v vodo in ni imel krvavih rok, ker je streljal v tilnik.

To je bila pač njegova politika. Rekli so namreč, da je politika. Zato se ni nihče, ki se ni hotel pečati s politiko, mešal v njegovo krvavo obrt. Zato je bil in ostal ropar Stebulaj vse časti vreden ropar, požigalec in morilec.

Njegova žena je dajala namreč še naprej časti vredno zatočišče pajdašem, ki so ropali, požigali in morili na svojo pest, medtem ko so očeta Marka in sina Lamberta označili kot izdajalca poštenih in časti vrednih ljudi.

Ljudje pa, ki se — četudi so že senilni — ne marajo mazati s politiko, so slovesno izjavili, da se ne marajo s tem pečati. To da je samo dnevno vprašanje.

Toda ropar ni pozabil ne Marka ne Lamberta; sam je bil sicer zaprt, toda niso bili zaprti njegovi pajdaši. In pričakali so soseda Marka in ga umorili. In pričakali so sina Lamberta in ga umorili.

»Čemu se mešaš v politiko?«

Kajti ropanje, morjenje in požiganje je po mnenju nekaterih zmešanih senilnih glav politika! Kaj šele upiranje!

»Čemu se je mešal v politiko?« so rekli senilni modrijani, medtem ko so pajdaši roparja Stebulaja na glas vpili:

»O, ta pa je bil izdajalec!«

In tako je res postal Stebulaj vse časti vreden ropar, morilci soseda Marka in sina Lamberta vse zaslužni ljudje. Marko in Lambert pa, ki jima je Stebulajček hišo požgal, ženo umoril in živino oropal, dojenčka utopil in nazadnje oba umoril, vsega zaničevanja vredna izdajalca.

Pa ne mislite, da vam pripovedujem bajko in izmišljene stvari. To je resnična zgodba, ki še ni končana. Ropar Stebulaj še ni prišel iz ječe. Žena njegova in pajdaši še vedno trde, da sta bila Marko in Lambert izdajalca. In izdajalec jim je vsak, ki se zgrozi ob zločinu in morilcu, roparju Stebulaju.

Narte Velikonja

Je že kaj naredil

Prišel je k velikonočnemu izpraševanju Joza, ki so mu vzdeli častitljivo ime Baraba. Pod tem imenom si vedel, kdo je, in ni mogla nastati nobena pomota. Izpraševal ga je župnik o Kristusovem trpljenju:

»No, Joza, zdaj mi povej, zakaj je Kristus trpel in bil križan?«

»Kaj, kdo?« se je iztrgal Joza iz svojih misli. Potem si je pa popraskal glavo in naglo pristavil, meneč, da je govor o nekem Kristlu. »Ga ne poznam!«

»Ne, vprašam, zakaj je Kristus trpel in bil križan?«

Joza je mencial, mencial in molčal, kajti bolje je molčati, kakor pa ziniti kakšno neumnost. Za to modrost je Joza dobro vedel.

»Kristus! To boš pa le vedel!« je silil vanj gospod. »No, zakaj?«

Joza Baraba se je ojunačil, ojunačil in iztislil:

»Je že kaj naredil!«

Pokrajina. Risal Ivan Trinko

Tolminske pesmi

Ljubka Šorli

Večer na Tolminskem

*Nagiba dan pokojno se k večeru,
narava vsa se v mehki mrak zagrinja.
Tihoto njeno dih sladak prešinja,
da polje v rahlem valovi nemiru.*

*Kot da nevesta gorskemu je viru,
prelesti vsa je polna Soča sinja.
Ob njej se vedno ustavi mi stopinja,
ko mimo grem v večernem, toplem miru.*

*Lepo kot rajska pesem in otožno
zapel je zvon pri mengorski Mariji
pozdrav večerni. Kakor vzdih pobožno*

*spojil se je v ubrani harmoniji
s tolminskim »Ave« in kot ptica prožno
izginil v mrak je k slednji domačiji.*

Slovo

Spet sem pod zvezdami ko nekoč,
spet med gorami, črnimi ko noč,
in potok po globeli klokota.

Prebuja se obnemela struna srca,
moj duh dobiva metulja krila
— da bi se nikdar ne strnila!

A ko se me spomni deklica Smrt,
lahko mi bo vzeti zadnje slovo.

Zavil se bom v bratov in sester mrliški prt,
zasanjal ob zvezdah opevanih,
zatenjal ob vodah obsevanih
— kako bo lepo, kako bo lepo!

Vinko Beličič

Tolminki

Ko raztopljen kristal
pritekaš izpod skal.
Po dnu prgišča božjega hitiš,
osa spenjena pod jez šumiš.
Slap luči prebogate
se slastno vpija vate.
Ovinek še in tam naročje
starejše sestre Soče.
Na Adrije prežarjeni obali
sprejmo te sinjesivi vali.

Prečista božaš mi telo
ko mesec maj. Ko ljuba žena
jasniš mi lica zaskrbljena
in srcu je do solz sladko.

Nikdar mi ne prejenjaj peti,
nikar mi blaženosti vzeti!
Slovo po dragem srečanju tako boli —
na vek se, večnoživa, z domovino zlij!

Ljubka Šorli

Tolmin v jeseni

Rumeni ko zlato so zdaj kostanji,
ki v dolgih vrstah kraj poti stojijo.
Pod gradom si povesti govorijo
večere vse, noči, tja v zor jutranji.

Ob Logu, kakor v lepi, tihi sanji
valovi Soče tajnostno šumijo,
ko po dolini mimo trat hitijo,
da združijo s Tolminko tek vsakdanji.

A nad Tolminko grič zelen, Krnice,
kjer se navžije duša vse lepote.
Po njem se v tropih pasejo ovčice.

In kakor da želijo si samote,
raztresene okoli so vasice —
v jesenskem soncu iščejo toplote.

Čriček

*Dve leti čul te nisem, ljubi čriček
— jaz, ki sem zrasel na podnožju trt!
Da, svet je zdaj v sovraštva ognju sprt.*

*Oglašáš iz košate brajde se v Tolminu,
ko zvezde sijejo in vse že spi.
Srce v deželi tuji sliši te, ihti.*

*Si šel iz Rodin? Bratcev tisočerih
osamljenih prinašáš mi pozdrav?
Zahvaljen! Da bi v srcu odilj ostal!*

Narte Velikonja

Vesele zgodbice

BERAČ »KRISTUS«

Monsinjur F. je kot bogoslovec bil na novi maši pok. dekana Beleta. Vsi gostje so bili že okoli mize, samo Filipiča od nikoder. Nazadnje so slišali zunaj velik prepir med berači, ki so se zbrali pred vhodom. Mimo njih je na vsak način hotel neki neznani berač. Beraška pravica pa je taka: Kdór prej pride, prej melje in ti je mesto določeno! Zdaj pa se ti tuj berač sili naprej. Še več — bili so brez sape — stopil je na stopnice in ne da bi se zmenil za koga, šel v prvo nadstropje, kjer je bila soba za slavnostno kosilo. Berači pa za njim, da ne ve olike, da zgoraj ni mesta za berače in da je prišel za njimi. Letele so psovke in sledil je kreg in prepir. Berač pa se niti ozrl ni; stopil je med goste, pokimal z glavo in sedel na mesto, ki je bilo določeno za Filipiča. Ko so si gostje opomogli od prvega prese- nečenja, so si ga ogledali. On je bil že nemoteno napravil križ in srebal juho. Dekan Grča se je zakrohotal in zabil:

»Dobro si nas, toda kot berač ne boš pri mizi!«

Filipič se je preoblekel v istem nadstropju in potem nadaljeval kosilo.

Berači spodaj so nestrpno čakali na svojega druga, a ga ni bilo. In ga ni bilo tudi pozneje. Nihče ga ni videl od hlapcev in dekel, ne od kuharic in pomivalk.

Berači so bili prepričani, da se je zgodilo posebno čudo in raznesel se je glas, da je bil na novi maši tako dobrega gospoda, kakor je bil Belè, sam Gospod.

Pokojni Belè je bil namreč prej in še bolj potem kot dekan sama dobričina.

MISIJON

Na Igu je bil misijon. Župnik je imel v fari tudi dva zakrknjena greš- nika, ki se misijona nista udeležila. Bila sta oba plešasta. Sklepni govor je imel župnik. Zahvalil se je, kakor je navada, in pristavil svoje opazke:

»Misijon je bil lep in vzoren; skoraj vsi so se ga udeležili. Seveda vseh pa nismo mogli pritegniti: za lase jih ne moreš privleči!«

In vsi so razumeli.

MERA

Pokojni Solar je izdatno pil. Spovedal se je svoje napake za veliko noč. Spovednik ga je karal zaradi te nezmernosti:

»Še žival ima merol«

»O, seveda, seveda, ker pije vodo! Pri vodi jo imam jaz tudi!« je menil.

SRNJAK V ZIBELKI

Pri Lazkarju je bila hišna preiskava. Videli so ga, da je nesel srnjaka po stezi, videli, da je šel z njim v hišo — torej mora biti srnjak v hiši.

Orožniki so našli Lazkarja, ko je z vso vncemo gonil zibelko.

Orožniki so začeli brskati, a Lazkar se ni dal. Zibal je otroka in prav na lahko pel: »Aja tutaja!«

Zahtevali so, naj gre z njim po hiši, on pa:

»Ne morem in ne morem! Otrok je bolan in ga ne smem pustiti niti trenutek. Revež ima bule (davico) in se lahko prehladi, se lahko prehladi! Kar paziti moram!«

Orožniki so se prestrašili davice in niso pregledali zibelke. Vahtmajster je celo naročil, naj ziblje otroka orožnik »samec«, ki se mu otroci ne morejo nalesti boleznii.

Orožnik je zibal zagručenega otroka in pel: »Aja tutaja!« Lazkar pa je šel z drugima dvema po hiši. Srnjaka nikjer!

In če je sedaj kje na Dolu preiskava brezuspešna, pravijo:

»Spet so srnjaka zibali!«

ALI BOSTE PELJALI TUDI KOŠ?

Trgovec Bregar je vozil v mesto maslo in teleta. Cesta v Čavnu je bila prašna in sonce je pripekalo. Zagledal je znanega Tribušarja Luko, ki je težko cijazil poln koš suhih hrušk na trg. Povabil ga je, naj prisede, nekaj iz usmiljenja, nekaj pa, da bi imel družbo. Toda spredaj ni šlo, mož je sedel v voz med teleta.

»In sva šla,« je pravil Bregar. »Ker sem prav takrat srečaval vozove, ki so šli na Goro po čoke, sem se ozrl šele pod Skukom, ko so konji pili na koritu. Ozrl sem se in skoraj padel z voza od presenečenja: Luka je čepel zadaj in na hrbtu je imel oprtan koš.

»Ali ni prostora,« sem vprašal, »da držite koš na hrbtu?«

Luki pa se je razlezel obraz:

»Slišite, stric, ali ste res tako prijazni, da boste peljali tudi koš?«

SOLJENJE

Sedel je berač Svetlič na ognjišču pri Polancu. Na ognjišču ješprenj. Prišla je mimo ješprenja domača hči in vrgla vanj pest soli in šla. Prišla je gospodinja Polančevka in vrgla vanj pest soli in šla. Ni preteklo tri minute, ko je prišla dekla, zajela pest soli in bumf v ješprenj in šla. Prišla je snaha Franca, segla po solnici in vrgla v ješprenj pest soli.

»Vraga,« si je dejal Svetlič, »tu imajo pa neko pobožnost in neke od-pustke!« Zajel je dve pesti soli in vrgel v ješprenj. »No, zdaj mislim, bo pa dovolj!«

Tudi on je šel in ni čakal kosila.

Slovenski zastavi

*Dvigni se, dvigni, slovenska zastava,
znamenje narodne naše časti, —
solza radóstnica se nam vzigrava,
ko te spet gledajo naše oči!*

*Sred Kobarida si nam plapolala,
navduševala planinski si raj,
v skupnost slovensko si pot nam kazála —
kakor nekđaj nam zdaj spet plapolaj!*

*Tuje nasilje biló te je snelo,
prišla z njim doba je suženjskih let,
srce v bolesti nam je krvavelo,
a je le upalo v sanjani svet...*

*Danes pozabljeno vse je trpljenje,
danes ko nekđaj nad nami vihraš,
oznanjajoča nam novo življenje,
ki ga tu čakal ves narod je naš.*

*Kakor so, znamenje sveto, ljubili
naši očetje te z ognjem srcá
in kljubovali so sleherni sili,
narodu zvesti sred svojih gorá —:*

*Táko ljubezen sinovi in hčere
v srcih gojimo in svetli nje žar,
upanja poln in poln žive vere
v našo bodočnost, ne ugasne nikdar!*

*Dvignila si se, slovenska zastava,
sred Kobarida ko nekđanje dni
naša si, naša boš, slava ti, slava,
znamenje narodne naše časti!*

Dr. Joža Lovrenčič

Pogača

(Iz »Srečanj s spomini«)

Zdaj, ko so dolgi zimski večeri in se bolj ko kdaj pogovarjam s knjigami, pogosto mislim na domačo peč in na polico nad njo. Zunaj je bil sneg in mraz, okna so bila v ledenih rožah, v katere sem moral dihati, ako sem hotel videti, kako je pred hišo in na vasi. Sneg in led sta me večkrat izvabila, a ko sem se vrnil, sem bil rdeč ko kuhan rak in prsti so mi civkali.

O to grozno civkanje! Ne ob ognju na ognjišču, v ognju samem sem ga pregnal. Ko sem spet začutil prste, sem si sezul okovane košpe, smuknil

v izbo in na peč in tisti dan mi ni bilo več ne za polzanje in sankanje in ne za kepanje.

Stara mati je sedela v zapečku in bužgala sirek. S trdim krunkljem je drgnila ob panoglo, da so se rumena zrna kar usipala izpod dlani v kaznenik, ki ga je imela poleg sebe na peči.

»Ali boš pomagal bužgati?«

»Bom.« sem bil pripravljen, a ker sem videl, da ji bo pravkar zmanjkalo panogel, sem jih ji najprej odtrgal od kite, ki je ležala na tleh, ter jih zmetal na peč, kamor sem nato še sam zlezal.

In sva potem oba bužgala in se menila o mrazu in o snegu, ki ga je bilo včasih za njenega pomnjenja toliko, da niso mogli iz hiše, in govorila o dobrem letu, ko je bilo sirka čez sto kit in drugega pridelka tudi, da se ni bilo treba bati pomanjkanja in lakote.

»Veš, tudi lakoto pomnim, Bog nam je ne daj več take dočakati! Kakor živina smo se pasli. Tisto pomlad smo piskalice sproti pojedli in kreše in kiselice in posušnice je zmanjkalo in trpotca in kopriv in sladkih koreninic. Žir in želod smo brali in se sitili z mladim listjem...«

Da, takrat smo bili tudi tam nad Gladkim čelom. Saj veš, da je kakor odsekano in sto in sto klafter visoko. Če bi stopil na njegov rob in bi pogledal čezenj v globočino, bi se ti zvrtilo. Še zdaj raste tam gori na kraju tisti krivi gaber, ki visi čez rob. Na ta gaber se je obesil rajnki tvoj stric Tona, Bog mu daj večni mir. Z nogami se je obesil, da je visel nad grozno globočino...«

»Zakaj?« sem se zgrozil.

»Med nami je bil tudi Olivov, ki so bili bogati. Pogačo je imel s seboj in je rekel, da je dá kos tistemu, ki bi si upal obesiti se na gabru za noge. Tona, ki je bil zmožen vsega, ni čakal, da bi kdo drugi zaslužil pogačo. Kakor maček je splezal na gaber in ko je bil na njem, je sklenil noge okoli debela in se spustil z vsem trupom navzdol. Grozno smo zakričali in se umaknili z roba, ker smo se bali, da bi omagal in padel pod čelo in se raztreščil na drobne kose...«

»In — ali se je obdržal?«

»Se je, a ko se je spet oprijel z rokami gabra in splezal k nam na rob, je bil ves podplut, skoraj črn, kakor bi bil ožgan.

„Pogačo!“ je zaklical, a pogače ni bilo, zakaj Olivov se je bil kar izgubil od nas in videli smo ga, kako teče že daleč onstran po plazu v dolino. Spodaj se je ustavil, del obe roki ob usta in zakričal:

„Ali je dobra pogača?“

Vsi pobiči so jo udrli za njim, samo Tona ne. Ko so prišli v plaz in jih je zagledal, jo je ubral, kakor da mu gori pod nogami. Tako je šel, da ga ni doseglo še kamenje ne, ki so ga metali za njim...«

Ko se je Tona oddahnil, je rekel nam dekletcem:

»Za sto pogač se ne bi več tako obesil na gabru!«

»Ali si se bal, da ne vzdržiš, kaj?« smo ga vprašale.

»Ne, a kar sem videl, je bilo grozno. Najprej sem čutil, kako mi gre vsa kri v glavo, potem pa je bilo vse v taki čudni svetlobi, kakor bi bil okoli mene sam plamen, in v ognjenem morju so se premetavali sami hudiči in mi ponujali cele pogače. Eden mi jo je prinesel tako blizu, da sem iztegnil po njej roko, a takrat se je zasmeljal in se spustil niže. Mislil je, da me premoti, pa me ni. Z zadnjimi močmi sem se pognal in se oprijel z rokami gabra in se rešil, hvala Bogu.«

To nam je povedal in potem smo z njim zbežale za drugimi z Gladkega čela, ker nas je bilo strah.

Ko smo doma otroci povedali, kako je Tona nad Gladkim čelom visel za kos pogače, ki je ni dobil, in kaj je videl, se je to razneslo po vsej vasi

in prišlo na uho tudi Olivu. Hud je bil na svojega sina in je hotel njegovo hudobijo popraviti. Prišel je in je rekel, da vzame Tona za hlapca.

Tako je postal Tona hlapec pri Olivovih, a čeprav ni pri njih stradal, ni bil več vesel. Gnal se je in delal za tri, ker je bil močan, kakor bi imel dvojna rebra. Samo delo ga je bilo, pa se je z njim pretegnil in je potem kar na hitrem shiral in ga je pobralo...«

Tako mi je povedala stara mati zgodbo iz časa grozne lakote. Medtem sva obužgala vse panogle, kaznenik je bil kopato poln. Skočil sem s peči po meh, ki je bil prazen na klopi ob vinkli, in presula sva vanj sirek.

»Ali bi si ga upal ti nesti v mlin?« me je vprašala mati.

Zvezala je meh pri vrhu in potežkal sem ga.

»Kakor nič ga ponese,« sem rekel in mislil na strica Tona, ki je bil močan...

Res sem nesel potem meh v mlin, nekoliko teže sicer kakor nič, a nesel sem ga vendarle. In tudi domov sem ga prinesel, ko je bilo zmleto. Mami potem nisem dal miru. Toliko časa sem jo prosil, da je še tisti dan načela meh in zamesila pogačo. Žerjavico na ognjišču sem ji jaz razgrebel in tudi kapusove liste, s katerimi je pokrila pogačo, da bi se je ne oprijel pepel, sem prinesel iz kleti. Pogačo sva potem oba lepo zadelala z žerjavico in še s pepelom, na katerega je mama napravila križ, da bi se lepo peklo.

Ko je bila pogača pečena in sem je dobil lep kos, sem jo pojedel s tako slastjo in s takim spoštovanjem, kakor je nisem nikdar dotlej. Tudi pozneje mi je bila pogača najljubši kruh, ki ga pa že trideset let in čez nisem več pokusil, ker mame ni bilo več in je tudi stara mati odšla za njo in vsi moji dragi, s katerimi sem se nekoč grel za ognjiščem ali v prijazni izbi na peči.

V. S.

Slovo

*Čemu v slovo rokó, solzó
in žalosten nasmeh
ali venečo rožico
z jesenskih mokrih leh?*

*V slovo do zvezd zveneči vrisk
razlegaj se nocoj,
da ko med nas bo švignil blisk,
nas duh bo družil med seboj.*

V. S.

Če sem kaplja ...

*Če sem kaplja rose,
z žarom me presij,
da mrakovi vžgo se
in bom luč in sij.*

*Če sem bilka trave,
naj v me zašumi
veter iz višave,
dih iz večnosti.*

*Če sem prah na cesti,
stopi ti na me,
da bom čutil v vesti:
zdaj On mimo gre.*

V. S.

Molitev

*Bodi mi zeleno polje,
na modrini bel oblak,
šum prozorne, svetle vode,
v gozdu vstajajoči mrak.*

*Bodi mi dehteče cvetje,
črna zemlja, grm, drevo,
mladih ptičev lahno petje
in zvonečih zvezd srebro.*

V. S.

Biti bilka . . .

<i>Biti bilka</i>	<i>ne nositi</i>
<i>sredi polja,</i>	<i>po cestah gorja,</i>
<i>skromna roža</i>	<i>rahlo odihavati</i>
<i>vrh gorá,</i>	<i>slast neba,</i>
<i>drobna školjka</i>	<i>piti, piti</i>
<i>v dnu morjá,</i>	<i>soj zvezdá,</i>
<i>ne čutiti</i>	<i>tiho tloniti</i>
<i>praznote srca,</i>	<i>v mrak temá . . .</i>

J. K.

Balantov Tonin

Tam ob vznožju Matajurja stoji na obronku sredi grobov cerkvice. Sv. Peter in Pavel kraljujeta v njej. Bržkone sta Kristus in sv. Peter zašla tudi v te kraje, katere je Bog na poseben način okrasil in prepletel z gozdovi, senožeti, travniki in pašniki, ki se raztezajo iz dolinic na obronke in se izlivajo v eno samo pesem z žgolenjem ptičic in cvrčanjem škržatov in čričkov. Gotovo se je apostolu zahotelo ostati v tem kraju in si je dal zgraditi svetišče, ob katerem pa se je vgnezdila tudi vasica, ki še danes čuva svetinje preteklosti.

Tam je živel Tonin, človek kot vsi ljudje, a kljub temu posebne vrste. Bil je kmet, mizar, cerkovnik, grobar, zdaj to, zdaj ono, včasih pa vse obenem. Nekateri so mu rekli čudak, mnogi pa so trdili, da je svetnik. Znal je učiti, svariti, znal kaznovati, moliti, samo preklinjati ni znal. Vsi so ga spoštovali. Ne le zaradi njegovih lastnosti, ampak tudi ker so vedeli, da bo Tonin vsakemu pripravljajal sobico za zadnji počitek na tej zemlji. In Tonin je vse poznal. Že vnaprej je premleval, koliko bo krsta dolga, koliko jama široka in kako bodo peli zvonovi. Te je imel posebno rad. Ob njih je jokal, z njimi je pel, tožil in sanjaril. Bili so mu pravi prijatelji. Oznanjali so mu lepo vreme, hudo uro, najbolj pa so bili občutljivi, ko se je bližala smrt. Tedaj so mu kljubovali in se kar niso mogli sprijazniti s potegljaji njegove roke. — Kako mu je bilo hudo, ko so mu dva odnesli in mu je ostal še mali kot sirota. Iz dneva v dan je klical: Tonin! Tonin!, da je Tonina pretresalo po kosteh. Zdelo se mu je, da so boleštni vzdih,

zadnji utripi srca, ki bo ostalo samo, brez Tonina. — Nekega dne je Tonina še posebno dirnilo. Kembelj je suho udarjal in po zadnjih zvokih je zvon škripaje bingljaj. Tonin je postal v lopi in se zamislil. S tresočo ного je stopil med grobove; štel je, se pripogibal in z mežikajočimi očmi buljil v napise, ki so bili zabrisani od vlage in dežja. Slednjič se je ustavil. Prav dobro je poznal grob. Živo je imel pred očmi, kako je bilo tistega dne, ko je kopal to jamo. Še vse misli, vsi občutki in veliko spoznanje, vse je bilo sveže. Videl je, kako je obstal. Kramp je držal v roki, lopata je ležala v jami, pri nogah pa je imel par preperelih drobcev nekdanje krste in nekaj ostankov človeških kosti. Še je slišal glas, ki mu je pravil: »Tonin! Ali jih vidiš? Ti jih poznaš. Vse in vsakega posebej! Dolgo si že meril, stružil in žagal in zbijal. Iz prve vrste si šel v drugo, v tretjo in naprej, naprej. Pred tabo stojijo: otroci še nedolžni, iztrgani iz materinega naročja, odrasli, velikani, hrusti, izžeti in izpiti, bogati, revni, mladi; lepi, grdi, zmaličeni, grbasti kruljavi in stari. Nepregledna vrsta jih je. Kako so si različni, kako se gledajo po strani! A ne! Glej bolje! Čudo! Vsi so si enaki! Vsi imajo enake pravice! Črvi glodajo, razjedajo, uničujejo in rušijo, a nihče ne spregovori. Blažena dežela! In kak mir vlada tu, kakšna tišina! Prava ljubezen! Močni ne izžema, hudobni ne dela krivice, revni ne zavida, Tonin spreglej!« In Tonin je šel v življenje drugačen. Postal je resen. Če je bilo kaj slabega v mladosti, je hotel popraviti. Nič več smeha ni bilo na njegovih ustnicah. Morda edino takrat, ko je Turkov Šani hodil okrog s časopisom na hrbtu in razkazoval oglas z velikimi črkami: »Službe iščem!« Tedaj se je Tonin od srca zasmel. Potem pa nič več.

Še je meril, stružil in žagal ter končno prišel do zaključka: Hišico bo treba poskrbeti, hišico za zadnji počitek. Točno je vedel, koliko bo široka, koliko dolga, visoka, vse, prav vse, do milimetra. Pa je začel. Ko so ga začudeni in preplašeni vprašali, kaj dela, je z mirnimi besedami odgovoril: »Ta bo pa zame! Ne maram, da bi po moji smrti imeli še to skrb. Bo že kar pripravljena. Zdaj jo bomo deli pa na podstrešje. Dobra bo za fižol in grah.«

Za božjo voljo! Komaj so ga prepričali in odvrčali od dela. A on je bil žalosten, ker je mislil, da to ni prav. In tako je životaril do tega dne...

Tonin se je zdramil, si pomencal oči in videl, da stoji ob grobu. Z zaspano ного se je premaknil in zopet štel. »Ta bo!« je rekel, »ta bo zame,« kakor nekdanj. In se ni uštel.

Pozno v jeseni je bilo. Dež je curkoma lil, ko so nesli Tonina k zadnjemu počitku. Nebo samo je jokalo. V linah pa je hlipaje klical zvon: To-nin! To-nin! A Tonin ni več slišal, ni več čutil. Bil je enak med tistimi, katere je že pred leti spoznal. Iste pravice je zadobil, popolna enakost v vsem in povsod.

Pa ni oštal sam. Prišli so še drugi in še prihajajo. Zetova mama, Kutinčev Janez, znani in neznani, drug poleg drugega! Joj! Nepregledna vrsta jih je! Razbičani, zasramovani, z zlomljenimi udi, brez rok, brez nog, z razbito lobanjo... In vseh čaka isti cilj, ista resnica: popolna enakost! Grobovi tulijo! Govorijo, kričijo, prosijo in vzdihujejo, a Tonina ni več mednje, ne postaja več ob gomili. Tonin je spoznal in dosegel svoj cilj. Na njegov grob pa stopajo drugi, prisluškujejo, se pogovarjajo in spoznavajo. Nato pa gredo svojo pot naprej, pot križa, pot trpljenja, pot boja, pot bolesti, ki pelje h končnemu cilju: enakosti.

Za kilogram medu. Učenjaki, ki znajo vse izračunati, so med drugim dognali tudi to, da čebela napravi 250.000 km dolgo pot, preden nabere kilogram medu. Z drugimi besedami se to pravi, da bi več kot šestkrat preletela okoli zemlje.

Gregorčičeva rojstna hiša

Alb. K.

Spomini na Gregorčiča

(Pripoveduje njegov osebni znanec.)

1. *Rihenberški župnik Brezavšček in pesnik Gregorčič.* Iz do sedaj objavljenega smo imeli vtis, da je vladalo med rihenberškim župnikom Brezavščkom (pravilneje Brézovščkom) in pesnikom napeto razmerje. To pa ni res. Rihenberški g. župnik Brezavšček se ni o Gregorčiču nikdar slabo izražal. Celo hvalil ga je, da je tih gospod, da je vedno doma in da je zgleden duhovnik. Tudi Gregorčič se ni pritoževal čez svojega predstojnika. Sicer pa je bil gospod Brezavšček mož posebne vrste. Bil je silno strog v nastopu, zahteval je veliko od svojih ovčic in je bil udaren v svoji besedi. Imel je o življenju čisto svoje pojme. Veljal je za čudaka. Mož ni n. pr. odobral, da se vse vprek ženi. Menil je, naj se ženijo le taki, ki potrebujejo delavnih rok, namreč kmetje in obrtniki, ne pa advokati in podobni stanovi. Bil je neznansko hud na ples in je dosegel s svojo neodjenljivo voljo in s svojim grmečim basom, da ni bilo v Rihenberku ves čas njegovega pastirovanja niti enega javnega, še manj pa zakotnega plesa.

Če je zvedel, da je šlo katero dekle iz njegove fare kam plesat, je šel na dom in je tako zagrmel, da se prestopek gotovo ni več ponovil. Sicer pa je bil ta gospod poln ljubezni do svojih župljanov, posebno do ubogih in trpečih. Iz svoje bire v grozdju je izdeloval fin pikolit. Brž ko je zvedel, da je kdo v fari bolan, je takoj poslal vsem takim steklenico rajskodobrega pikolita v dar. Zaradi njegove radodarnosti so mu ljudje njegovo trdo ravnanje glede morale kaj radi odpustili in še danes uživa g. Brezavšček v Rihenberku veliko čast in lep spomin.

Sledeč tej svoji, gori omenjeni miselnosti se je ta župnik izrazil na račun Gregorčiča, kaj bi neki duhovnik pesmi delal in luno gledal ter otrobe vezal. Samo to mu na Gregorčiču ni bilo prav. Seveda tak oglat človek, povrh še rezek v nastopu in nasilnega, gromkega basú ni mogel prijetno odjekniti v mehki pesnikovi duši.

2. *Gregorčič v Gorici.* Bival je na Katarinijevem trgu. Hodil je prav rad v naravo in na sprehode. Pogosto so ga videli ob Soči. Hodil je povečini sam in je bil vedno zamišljen. Navadno je gledal v tla. Tudi med pogovorom. Ko pa je glavo dvignil in to je storil počasi, odločno in z dvigom celega gornjega telesa, tedaj so prodrle njegove oči izza očali globoko v človeka ali predmet, kamor se je obrnil. Rad je prihajal k »Trem kronam« na čašo piva in tam se je ustavljal med prijatelji in znanci. Govoril je malo. Bil je navadno pogreznjen vase, glavo sklonjeno nad mizo in tako je poslušal, kar so govorili okrog njega. Ko je dvignil glavo, je povedal svoje misli, pa vedno kratko in jedrnato.

Tam so ga vprašali nekoč, bilo je proti koncu njegovega življenja, kaj sodi sedaj o dr. Mahničevi kritiki njegovih poezij. Pesnik je gledal v mizo, potem pa je dvignil med veliko tišino svojo glavo in je odgovoril tako: Mahnič je imel prav kot filozof, jaz sem imel prav kot pesnik.

3. *Gregorčič ni maral za slavljenje svoje osebe.* Ob njegovi 60 letnici so se zbrali pri »Treh kronah« odličnjaki goriške slovenske javnosti, med njimi dr. Dermastja, dr. Gregorčič Anton in drugi, da mu čestitajo. Čakala so ga darila, govori in napitnice. Ob uri, ko je pesnik redno prihajal, so ga nestrpno čakali, ali zaman! Izvohal je, kaj se mu pripravlja, in... njega ni bilo!

4. *Nekoč so govorili pri »Treh kronah« v navzočnosti pesnika o njegovih delih.* Ocenjevali so posamezne zbirke in končno njegovo zadnje delo »Joba«. Tedaj je dvignil Gregorčič glavo in je dejal: »Na Joba sem pa ponosen.« Menda mu je bil Job najljubše delo.

V »Dom in svetu« je izhajal leta 1904. Medvedov Job. No pa ti pade v svet točno isti mesec, ko je izšla zadnja stran te pesnitve, še Gregorčičev Job. Nenapovedan in v posebni knjigi. Osuplost je bila velika in kritik v »Dom in svetu« v nemali zadregi, kar se čuti iz tistih kratkih vrstic, ki omenjajo novo Gregorčičevo delo. Reči pa je moral to, da je Medvedovo delo lepo, da pa je Gregorčičev Job po bolj tekočih verzih in po jeziku še privlačnejši. Podal je tudi v »Dom in svetu« na strani 760. (leta 1904.) zadnje verze te nove pesnitve goriškega slavčka s povabilom, naj bralci primerjajo obe pesnitvi. Razlika je seveda velika in v prid Gregorčičevega dela. Ko so potem očitali našemu pesniku, zakaj ni povedal, da ima v delu Joba, je odgovoril: »Pri »Dom in svetu« so dobro vedeli, da ga pišem, saj so tudi omenili v novembrski številki 1904. leta.«

Franc Milčinski

Laž in njen ženin

Laž je neki večer premišljevala, kakšen je vendar svet, da ji ne verjame več vsega od kraja. Prišla je slednjič do sklepa, da se bo omožila. Omožena ženska ima, tako je modrovala, le nekaj več veljave mimo samke.

Iskala je torej ženina. In res, našla je moža, ki ji je bil posebno všeč, imel je lasuljo, umetne zobé in lepo kratke nogé kakor sama. Ime mu je bilo Prilažič. Hitro sta se domenila, da mu je najprej prebiti izkušnjo, potem pa bodi poroka.

Laž je stopila v krčmo. V njej so sedeli kmetje ob polnem bokalu in tarnali o slabih časih. Laž je prisedla ter si naročila vina in kruha. Pa so jo vprašali pivci: »Matí, od daleč prihajate, kaj je novega po svetu?«

»Kaj bodi novega?« odgovori Laž, »nič posebnega. Le kokoš sem videla za čudo veliko: z eno nogo je stala pod Grintovci, z drugo pod Gorjanci

in pila iz Save.« Kmetje bušijo v smeh: »To je laž, kosmata laž!« Laži se povesi nos; pozabi plačati in gre.

Za njo pride po dogovoru Prilažič. Pije svojo merico pa še njega vprašajo po novicah. »Drugega ne vem,« jim dé, »samo jajce sem videl, bilo je toliko kakor hiša, devet kovačev ga je z dleti odpiralo, vsej deželi ga bo dosti za cvrtje.«

Kmetje staknejo glavé in rekó: »Nemara je pa to jajce od tiste kokoši, ki je ženska pravila o njej.« Vprašajo Prilažiča, ali ni videl tudi kure, ki ga je znesla. Prilažič, da ne, kmetje pa modro pokimajo, češ: »Kokoš, ki je to jajce izlegla, je čudo velika; z eno nogo stoji pod Grintovci, z drugo pod Gorjanci in pije iz Save.« Pa so vse verjeli.

Laž krene v drugo gostilno. Tudi tam jo vprašajo po novicah. »Kaj bodi novega?« odvrne, »nič posebnega; samo zelnato glavo sem videla; tolika je bila, da so tesači plezali nanjo.«

»Lažeš,« zakričijo možje, »takih debelih ne bomo poslušali. Kar poberi sel!« Laž užaljena odide; iz gole jeze vzame še maseljc in kozarec s seboj.

Kmalu nato se prikaže v krčmi Prilažič. Zopet povpraševanje. Prilažič malo pomisli in pové: »Pero sem videl, Bog vedi kakega zelišča je bilo, tolikšno, da je stalo pet voz pod njim.« Kmetje se spogledajo. »Zelnata veha,« meni eden. »Ne vem,« podvomi Prilažič, »za zelnato se mi je zdelo prevelika.«

»Zelnata je bila, prav zelnata,« silijo kmetje, »mi to dobro vemo, nič novega nam nisi povedal, o tem zelju smo že slišali.« Pa so zopet verjeli.

Laž zavije še v tretjo krčmo in pové kmetom tretjo neresnico: da je videla, kako je morjé gorelo, neki da ga je šlo sto oralov v izgubo. Ti kmetje so bili vroče krvi. Kar koj so se razvneli. »Kaj?« so planili, »s takimi da bi nas pitala? Čakaj, mi ti pokažemo!« Že jo držita dva pod pazduho, tretji pomore z nogo in uboga Laž prhne prek praga na cesto.

Niso se še dobro pomirili, ko stopi Prilažič mednje. Vljudno jim vošči dober dan pa jih pobara, kaj jih je tako razburilo. Kmetje mu hité pripovedovati, kako jim je hotelo zanikrno ženšče natvesti goreče morjé, pa so ji koj pojasnili, po čem so laži. Prilažič jim pritrdi in jih pohvali. Trčijo in pijo, zatem pa jim pové, kaj je srečal na cesti: dolgo, dolgo vrsto težkih voz, vsi so bili zvrhano naloženi s pečenimi ribami. Kaj menijo, od kod so bile?

Kmetje pomislijo: »Nemara je pa ženska le govorila resnico, da je morjé gorelo.«

»Kako bi morjé gorelo,« je ugovarjal Prilažič, »ko je pa mokro.« A kmetje so se znova ogreli: »Od kod pa potem vozovi pečenih rib, če ne iz gorečega morja?« In ko je Prilažič le še zmajeval, so ga v svoji togoti kar na eno, dve postavili na hlad.

Prilažič se je ročno pobral in pohitel za Lažjo. Čakala ga je na koncu vasi. S smehom sta si segla v roke; izkušnja se je obnesla.

Gospodična Laž in gospod Prilažič sta se vzela. Živela sta srečno in ugledno ter imela mnogo, mnogo, oj premnogo otrok.

Radio — sredstvo proti mišim. Nek švicarski kmet je imel v svoji kleti silno veliko miši in podgan, katerih ni mogel pregnati, naj se je še tako trudil. Nazadnje je prišel na izvirno misel. Postavil je v klet radijski aparat z zvočnikom ter ga odprl. Vso noč je po vseh prostorih kleti odmevala najlepša glasba. In glej čudo! Miši so pobegnile vse preplašene ter se niso več vrnile. Kot se vidi, je sredstvo res učinkovito in priporočljivo.

Lado Piščanec

Ludvik Sluga

† NOVI GROBOVI †

V preteklem letu je smrt obilno kosila tudi pri nas. Žela je svojo veličastno žetev na brezmejnih božjih poljanah. Spomnimo se v Koledarju nekaterih njenih žrtev, ki so lani legle v grob.

5. februarja sta v Cerknem umrla tragične smrti dva mlada kaplana: Piščanec Lado in Sluga Ludvik. Z njima je padlo še trinajst drugih življenj.

Piščanec Lado je bil doma iz Barkovelj pri Trstu, kjer se je rodil 15. junija 1914. Tam je preživel svoja otroška leta. Gimnazijo je obiskoval v Gorici v nadškofijskem malem semenišču. V srednješolskih letih se je že poskušal v pesnikovanju in petju. To je bil vesel in veder fant, ki je ves gorel za versko in narodno delo. Zato je po maturi vstopil v bogoslovje, da bi se posvetil Bogu in narodu. L. 1938. je pel novo mašo in kmalu nato je nastopil svoje prvo mesto kot kaplan v cerkvi sv. Ignacija na Travniku v Gorici. Tu je tri leta pridigal, zbiral slovenske otroke, jih učil slovenski moliti ter zbujal v njih ljubezen do domače govorice. Iz Gorice je šel za nekaj mesecev v Št. Vid pri Vipavi, kjer je ustanovil pevski zbor in otroški vrtec. Nato so ga poslali za kaplana v Cerkno, kjer so ga ljudje brž vzljubili. S Piščancem smo goriški Slovenci izgubili vzornega mladega duhovnika in nadebudnega liričnega pesnika.

Ludvik Sluga, drugi cerkljanski kaplan, pa je bil doma od Sv. Lucije. Rodil se je sicer v Visokem pri Kranju (24. avgusta 1917), a njegovi starši so bili takrat tam v begunstvu. Bil je pravi tolminski človek, priden, molčič, delaven in zvest Cerkvi in narodu. Tudi on je obiskoval gimnazijo v nadškofijskem malem semenišču v Gorici ter je po maturi šel v bogoslovje. Po novi maši je nastopil svojo prvo službo v Cerknem, kjer pa mu je smrt nasilno pretrgala nit mladega življenja. Umril je s smehljajem na

Cerkev na Sentviški gori

tovo trgovino v Trstu. Že zelo zgodaj je začel plezati po gorah. Zlasti so mu bile pri srcu Julijske Alpe, na katerih je našel več novih poti (n. pr. Kugyjevo pot iz Trente na Triglav). Zanimale so ga pa tudi Zapadne Alpe in drugi predeli Alp. O Kugyju lahko rečemo, da je do dobra preiskal Julijske Alpe. Ko ni mogel več na gore, jih je pa hodil gledat v Kanalsko dolino. O gorah je napisal več lepih knjig, ki so polne neke tihe, mehke poezije. Človek jih bere s pravim užitkom. Dr. Kugy je bil kot planinec svetovno znan.

15. februarja je umrl v Gorici upokojeni profesor **Frane Sivec**. Bil je ožji rojak Simona Gregorčiča. Rodil se je v Vrsnem 28. oktobra 1861. Ko je dovršil učiteljsiše, je nekaj časa služboval v Temnici na Krasu. Potem pa so ga prestavili na vadnico v Gorici. Na ženskem učiteljsišču v Gorici je poučeval slovenščino, metodiko in lepopis, za hrvatske dijakinje pa tudi hrvaščino. Tik pred prvo svetovno vojno je postal šolski nadzornik za goriški okraj. Vlada ga je zaradi velikih zaslug na šolskem polju imenovala za profesorja. Pokojni profesor Sivec je bil velik prijatelj pesnika Simona Gregorčiča, pisatelja Franca Erjavca in narodnega voditelja dr. Antona Gregorčiča. Veliko je delal pri slovenskem narodnem preporodu, zlasti pri slovenskih zasebnih šolah v Gorici. Prof. Sivec je bil izvrsten pedagog in rojen šolnik. Vsi neštествilni njegovi učenci in učenke, ki so raztreseni okoli po svetu, so ga vedno ohranili v spominu kot modrega, pravičnega in objektivnega učitelja. Upravljal je tudi literarno zapuščino pesnika Simona Gregorčiča po smrti profesorja Ivančiča l. 1931. Poskrbel je, da se nič ni izgubilo in da je vse prišlo na pravo mesto, namreč v ljubljansko vseučiliško knjižnico.

29. aprila je umrl v Gorici rihenberški župnik **Josip Štrancar**. Podoba njegovega življenja je v kratkem naslednja:

Rodil se je na idiličnih Uhanjah pod Planino na Vipavskem dne 9. avgusta 1864. Srednješolske nauke je prejel v Ljubljani — tedaj je bil

ustnicah in z molitvijo za sovražnike. Moj Bog, koliko manj potrebnih ljudi se klati po svetu in se jim nič ne zgodi, taki tako idealni duhovniki, ki bi lahko še veliko storili v vinogradu Gospodovem in na narodnem polju, pa morajo v prerani grob.

Istega dne kot Sluga in Piščanec v Cerknem je pa v Trstu umrl znameniti planinec in planinski pisatelj **dr. Julij Kugy**, ki je bil sicer Nемеc po rodu — mati pa je bila hči slovenskega pesnika Ivana Vesela Koseskega — a je naše gore tako vzljubil in jih tako prikupno ovekovočil v raznih knjigah, da ne smemo iti mimo njegove smrti, ne da bi mu posvetili nekaj vrst. Dr. Kugy se je rodil v Gorici 19. julija 1858. Študiral je gimnazijo v Trstu in pravo na Dunaju. Leta 1882. je postal doktor prava. Potem pa je vstopil v oče-

v Alojzijevišču intimen drug Janezu Evangelistu Kreku — bogoslovno izobrazbo mu je dala Gorica. Gospodov vinograd je obdelaval kot kaplan v Sv. Križu in Kamnjah, kot upravitelj v Šmarjah, kot vikar v Štanjelu, kot župnik končno celih 38 let v Rihemberku. Bil je zelo resen gospod, ki je poznal samo delo. V Rihemberku je imel le tja in sem nekaj let duhovne pomočnike — kaplane, večji del svojega župnikovanja in to na večer svojega življenja pa je sam, skoraj preveč sam upravljal obširno župnijo treh tisočev duš. Kljub slabim živcem je bil izredno žilav. Marljiv kot njegove čebelice je bil ob vsaki uri na uslugo faranom; tudi v pozni starosti je znal tešč vzdržati od ranega jutra do polnega poldne v cerkvi, izmenoma v spovednici, pred oltarjem, na prižnici in morda vmes še nekoliko v pisarni. V Rihemberku je med drugim

Josip Štrancar

ustanovil tudi Marijino družbo, prosvetno društvo, posojilnico; zgradil je novo pokopališče na Brjah; zlasti je veliko izboljševal cerkvena premoženja in cerkvene stavbe. Izkazal se je pravega mojstra v cerkvenem gospodarstvu. Načrte je snoval do zadnje bolezni. Marsikatere zamisel je tudi uresničil. Farna cerkev in štiri podružnice so po njegovih obnovitvah take, kakor bi jih iz škatlice vzel. Najlepši sad njegovega zunanega dela pa je nova cerkev in župnija sv. Cirila in Metoda na Brjah, ki so se l. 1943. odcepile od Rihemberka. Podčrtati je treba njegovo neomahljivo načelnost. Ta se je zlasti razodevala v zgledni, neuklonljivi narodni zavesti, nič manj pa v cerkveni zavesti. Kjer je šlo za pravice naroda ali cerkve ali za dostojanstvo slovenskih duhovnikov, ni popustil niti za las, četudi je moral za to trpeti.

V Rihemberku je doživel marsikaj zanimivega, še več bridkega. Rihemberk ima v svoji zgodovini in v krvi svojih prebivalcev mnogo svojstvenosti. Tudi rajni župnik Štrancar ni bil brez posebnosti. Zlasti je bil silno naslonjen na tradicijo in na stare oblike življenja. Vse to je bil vir marsikatere tragike v njegovem župnikovanju v Rihemberku, vir marsikaterega trpljenja. A kljub človeškim napetostim, ki so spričo nasprotujočih si polov med značajem dušnega pastirja in značajem faranov neogibni, je bil rajni tako vraščen v rihemberško faro in nanjo tako navezan, kakor le župniki starega kova, tako da se niti po zlati maši ni mogel ločiti od nje. Šele na bolniški postelji se je odpovedal svojemu ljubljenu Rihemberku. Ta odpoved je bila poslednja tragika njegovega življenja.

17. junija je Gospod nenadno poklical k sebi kaplana v bolnici usmiljenih bratov v Gorici **Josipa Juga**. Zadela ga je kap. Pokojni gospod Jug je bil doma iz Gorice, kjer se je rodil 3. septembra 1887. Mašniško posvečenje je prejel 10. julija 1914. V prvi svetovni vojni je bil edini duhovnik, ki je vzdržal v Gorici pod granatami ves čas do oktobra l. 1917. Potem pa je potoval s slovenskimi begunci v Viareggio ter je veliko pomagal ljudem v tistih hudih časih. Po vojni se je vrnil v Gorico. Upravljal je

nekaj časa župnijo pri Sv. Roku. Zlasti pa se je posvetil skrbi za bolnike v bolnici usmiljenih bratov. Ko so v tem zavodu vpeljali dvojezično pridigo, je Jug prevzel slovenske govore. Pokojnik je bil blaga duša in zelo priljubljen pri vseh, ki so ga poznali. Naj počiva mirno v domači zemlji, katero je tako ljubil.

Kmalu za Jugom se je poslovil s tega sveta bivši solkanski dekan **Jakob Rejec**, ki je umrl 4. julija na Ajševici, kjer je živel že dolgo časa v pokoju. Doma je bil iz Šebrelj. Rodil se je 24. julija 1865. V duhovnika je bil posvečen 8. septembra 1890. Prva služba mu je bila v Komnu, kjer je bil za dekana Harmel, rodom iz Idrije. Harmel je bil prej župnik v Šebreljah in je bil Rejca poslal v šole. Iz Komna je prišel v Čepovan, kjer je župnikoval 17 let. Nato pa ga je nadškof dr. Sedej imenoval za dekana v Solkanu, kjer je Rejec ostal celih 27 let, dokler ni l. 1937. stopil v zasluzeni pokoj, katerega je šel uživati na Ajševico. 8. septembra je obhajal zlato mašo.

Rejec Jakob je v svojih mladih letih precej pesnikoval. Ko je bil v bogoslovju, je objavljali proizvode svoje muze v »Vrtcu«, »Domu in svetu« in »Slovanu«. A tudi pozneje se je tu in tam pojavila kaka ljubka njegova pesmica pod imenom Ivanov; to je bilo pesniško ime pokojnega gospoda Jakoba.

Dober teden pozneje, in sicer 13. julija, je v Trstu umrl slovenski pisatelj **Ferdo Kleinmayr**, ki se je rodil v Kopru 5. januarja 1881 kot sin profesorja in slovenskega literarnega zgodovinarja Julija Kleinmayrja. Dopršil je učiteljsiše v Kopru in postal l. 1900. mestni učitelj v Trstu, kjer je živel do svoje smrti. Kleinmayr je bil zelo delaven pisatelj. Pod izmišljenimi imeni Ferdo Plemič, Nande Vrbanjakov, Dr. Pikec in dr. je leto za letom priobčeval v raznih slovenskih listih humoreske, črtice, pravljice, pesmi in podobno blago. Izdal je tudi več knjig, n. pr. »Tilho in drugie« (1906), slovensko slovnico za Italijane in italijansko za Slovence, italijansko-slovenski in slovensko-italijanski slovarček, »Prve korake« za ljudsko šolo, več šolskih knjig za ljudsko šolo, zbirko povesti za mladino »Dedek pripoveduje«, potopisne črtice »Po svetu naokrog«, zgodovinske slike za mladino »Pogled v svetovno zrcalo«, »Pravljice iz tujih logov« in še mnogo drugih. Prevajal je povesti iz tujih slovstev in sodeloval je tudi pri raznih strokovnih listih. Sam je pa urejeval tržaški kulturni vestnik »Njiva« (1919) in od l. 1925. dalje koledarček »Vedež«. Bil je za Trst in tržaško zelo važen prosvetni delavec.

V avgustu je Cerkno izgubilo še svojega dekana **Ivana Kunšiča**, ki je umrl 19. avgusta. Bil je sicer že v letih in bolehen, verjetno so mu pomagali na oni svet tudi kruti udarci, ki jih je Cerkno doživljalo v tem letu. Rodil se je v Gorjah pri Bledu 28. decembra 1872. V mašnika so ga posvetili 23. julija 1899. V Cerknem je služboval kot dekan nad 27 let. Bil je izvrsten duhovnik in ves goreč za svoje delo v cerkvi in zunaj nje. Cerkljani so ga imeli zelo radi. To je pričal njegov pogreb, ki je bil kljub hudim časom veličasten. Vsi so se zavedali, kako veliko izgubo pomeni za duhovnijo smrt velezaslužnega gospoda dekana, ki je odšel v večnost do skrajnosti truden in razbičan. Bo pa tam gori dočakal konec temu krvavemu plesu, ki si ga je tu na zemlji tako želel. Večni Bog naj mu obilo poplača za vse trpljenje, ki ga je prestal tukaj na naši izmučeni zemlji.

Josip Jurčič

Simon Gregorčič

Stoletnice in druge obletnice

V letu 1944. smo Slovenci praznovali stoletnico rojstva dveh velikih mož, ki sta vsak na svojem polju ustvarila neprecenljive slovstvene bisere, kateri bodo imeli trajno vrednost, dokler bo kje kak Slovenec še dihal in pel, čustvoval in delal. To sta Josip Jurčič in Simon Gregorčič.

Josip Jurčič je bil po rodu Dolenjec. Rodil se je 4. marca 1844 na Muljavi blizu Stične. Šolal se je na Krki, v Višnji gori, v Ljubljani in na vseučilišču na Dunaju. Zgodaj se je posvetil časnikarstvu. 24 leten je vstopil v uredništvo »Slov. narod« v Mariboru. Pri tem slovenskem listu je ostal z majhnim presledkom do svoje smrti 5. maja 1881. Jurčič je bil eden prvih slovenskih poklicnih časnikarjev. Dosti važnejši pa je kot pisatelj.

Po naravi je bil zelo nadarjen človek z močno razvito pisateljsko domišljijo, ki se je pod vplivom pravljic in zgodb iz starih časov, katere mu je pripovedoval stari oče, in ob branju zgodovinskih romanov angleškega pisatelja Walterja Scotta, še oplodila z novimi motivi. Pisati je začel že kot dijak četrte gimnazije. V Janežičevem »Slovenskem glasniku« (Celovec, 1858—1868) je l. 1861. priobčil pripovedko o beli kači. Kot osmošolec je napisal povest iz turških bojev v XV. stoletju »Jurij Kozjak«, ki je doživela neverjeten uspeh. Natisniti so je morali v 5000 izvodih, katere so brž razprodali. Tako močno je ta povest ugajala tedanjemu čitajočemu občinstvu. Takoj potem je Jurčič izdal eno svojih najboljših povesti »Domen«, v kateri pripoveduje o usodi vojaškega beguna. Na Dunaju, kamor je šel po maturi študirat zgodovino, se je pa lotil prvega svojega romana »Deseti brat«, ki je hkrati tudi prvi slovenski roman sploh. Snov za to delo je vzel iz ljudske vere, po kateri so vsakemu desetemu sinu istih staršev dane posebne moči. Ta roman je vsebinsko in

jezikovno eno najboljših Jurčičevih del. V njem se vidi, da je Jurčič imel čas in veselje umetniško graditi dejanje in označiti delujoče osebe. »Deseti brat« tvori še dandanes prav prijetno berilo za preprostega človeka in za izobraženca.

Važnejši Jurčičevi naslednji spisi so: povesti »Sosedov sin« in »Cvet in sad«, drami »Veronika Deseniška« in »Tugomer«, roman »Dr. Zober« in »Med dvema stoloma«, povest »Lepa Vida«, roman o sv. Metodu »Slovenski svetec in učitelj«, razbojniški roman »Rokovnjači«, ki ga je dovršil Janko Kersnik, ker je Jurčič prej umrl. Objavil je tudi več manjših povesti in črtic.

Josip Jurčič je v svojem kratkem življenju — umrl je star komaj 37 let — opravil velikansko delo na pripovednem in časnikarskem področju. Zato bo njegovo ime vedno zvezano z velikim napredkom slovenskega naroda v dobi narodnega prebujenja.

Simon Gregorčič je pa primorskim Slovencem postal že tako domač in znan, da ve za njegov življenjepis že skoraj vsak pismeni človek iz naših krajev. Ni ga, ki bi ne vedel, da je bil doma iz Vrsna (rojen 15. oktobra 1844) in da je po pastirovanju v Kobaridu, Rihemberku in na Gradšču umrl v Gorici 24. novembra 1906. (Zanimivo je, da je njegov oče Jernej umrl samo eno leto pred Simonom, namreč 21. oktobra 1905 v starosti 82 let.) Gregorčič je pač segel s svojimi pesmimi globoko v dušo preprostega ljudstva.

Za primorske Slovence pomeni »goriški slavček« več kot za druge. Nam ni samo lirični mehki pesnik, ki svoje notranje doživetje izrazi v lepi, dovršeni in sugestivni obliki, v pesmih, ki jih potem lepote željan človek bere in ob njih uživa. Tudi to je, res. Toda nam je Gregorčič tudi opominjevalec k delu (Ni praznik, predragi mi, naše življenje — življenje naj bode ti delaven dan), brez katerega ni bodočnosti. Zraven tega nam je tolažnik v težkih urah, ko smo potrebni novega poguma; je pa tudi oznanjevalec boljše bodočnosti, ki naj izvira baš iz trdega dela v sedanjosti. Večnolepa Gregorčičeva pesem nas torej ne spremlja le v lepih trenutkih zbranosti in tihe domačnosti, marveč nam je v pomoč tudi v življenjskem boju za osebni in narodni obstanek.

Prve Gregorčičeve pesmi so bile domoljubne z naslovom »Iskrice domorodne«. Objavil jih je po maturi l. 1864. v istem »Slovenskem glasniku«, v katerem je tudi Jurčič priobčeval svoje prve črtice in povesti. Rodoljubje je Gregorčiča navdihovalo tudi pozneje. Dobrašen del njegovih pesmi je nastal iz ljubezni do naroda in domovine. Pisal pa je Gregorčič tudi prelepe osebno izpovedne, potem miselne in pripovedne pesmi. Najbolj se mu pa gotovo posreči toplo čustvena pesem, ki mu v blagoslovljenem trenutku prikipi iz srca. To so tako lepe stvari, da kar same pojejo. Zato pa tudi tako toplo odmevajo v srcu vsakega nepokvarjenega človeka. Zaradi njih je Gregorčič vsem tako drag. Saj so drugi pisali umetniško popolnejše in višje stoječe pesmi, a tako prikupnih in prisrčnih je malo, kot so Gregorčičeve. V tem je njegova moč in veličina.

Sto let pred Gregorčičem in Jurčičem se je rodil v Kamniku velik pisatelj in buditelj Slovencev v 18. stoletju, **Jurij Japelj** (roj. 11. aprila 1744). Po poklicu je bil duhovnik; v šolo pa je hodil v domačem mestu, v Ljubljani, Gorici in v Gradcu. V duhovnika so ga posvetili l. 1769. v Trstu, kjer je bil nekaj časa potem kaplan pri Sv. Antonu. Potem pa je služboval v Ljubljani in drugod na Kranjskem in Koroškem. Malo pred smrtjo je bil imenovan za tržaškega škofa, a ni bil posvečen, ker je prej umrl (11. oktobra 1807 v Celovcu).

Japelj je bil zelo izobražen in učen mož. Poznal je razen slovenščine še nemščino, latinščino, grščino, italijanščino, francoščino in angleščino. Zato ni čudno, da je kmalu po dovršenih šolah začel slovstveno delovati. Prva njegova knjiga je bil katekizem za ljudske in druge šole (1779), ki je doživel pozneje še več izdaj. Sledile so razne cerkvene pesmarice (1874 in pozneje). Nekatere pesmi iz teh Japljevih pesmaric se pojejo še danes, n. pr. *Pred Tabo na kolenih in Pred stolom Tvoje milosti*. Izdal je l. 1794. dva precej debela zvezka pridig. Najvažnejše njegovo delo na bogoslovnem polju pa je vsekakor organizacija popolnega prevoda svetega pisma, kakršnega katoliški Slovenci do takrat še nismo imeli. Dalmatinov 200 let starejši prevod je protestantski. Japelj je za delo pridobil več sotrudnikov in l. 1784. je izšel prvi del novega pisma. Pozneje so vodstvo prevajanja vzeli drugi v roke, a zasluga, da se je sveto pismo začelo na novo prevajati, je vsekako Japljeva.

Spisal je tudi slovensko slovnico, ki pa je ostala v rokopisu. V njej izraža misel, da je slovenščina osrednji slovanski jezik. Japelj je mnogo prevajal iz nemških, francoskih in latinskih pesnikov; večina prevodov je ostala nenatisnjena. Njegove znanstvene sposobnosti so vedeli ceniti tudi drugod. Akademija degli Arcadi v Gorici ga je izvolila za svojega člana. Baval se je tudi z gospodarstvom, zlasti s sadjarstvom. Svoje premoženje je zapustil ubožcem. Bil je res velik duhovnik in važen javen delavec svojega časa.

11. avgusta je minilo sto let, kar je na Dunaju umrl **Jernej Kopitar**, eden izmed ustanoviteljev slavistične znanosti in največjih evropskih učenjakov v prvi polovici preteklega stoletja. Rodil se je 21. avgusta 1780 v Repnjah na Gorenjskem. Že v gimnaziji, katero je obiskoval v Ljubljani, se je izkazal kot trden poznavalec jezikov. Po dovršeni srednji šoli je vstopil kot tajnik k baronu Zoisu, ki je bil velik podpornik in buditelj slovenske kulture. Zois je vodil že Jurija Japlja in tudi druge znamenite slovenske može tistih let, kot pesnika Vodnika, dramatika Linharta itd. Pri Zoisu se je Kopitar navdušil za študij slovenščine in drugih slovanskih jezikov. V tem času je spisal svojo slovensko slovnico (1808—1809), ki je do takrat najboljša slovnica slovenskega jezika. L. 1808. je odšel na Dunaj, kjer je študiral pravo. Postal je tudi uradnik v veliki državi, tako zvani dvorni knjižnici. V službi je napredoval do prvega kustosa in dvornega svetnika.

Kopitar je v svojih dunajskih letih zelo veliko pisal. Slovenska akademija znanosti in umetnosti je začela izdajati njegove zbrane spise. Dzdaj je izšel samo en debel zvezek, a sledilo bo še mnogo drugih. Kopitar je pisal večinoma nemški v raznih znanstvenih časopisih. V knjižni obliki je izdal »Glagolita Clozianus« (1836); v tej knjigi je objavil brižinske spomenike. V svojih spisih je obravnaval razna vprašanja iz slavistike. Istočasno je bil cenzor za publikacije v slovanskih jezikih.

Veliko zaslug si je Kopitar nabral s tem, da je raznim svojim učencem in prijateljem dajal nasvete in pobude za delo. Tako je Srbom vzgojil Vuka Karadžića, ki je zbral srbske narodne pesmi in pokazal srbskemu slovstvu čisto novo smer. Slovencem je dal velikega, sebi enakega jezikoslovca Franca Miklošiča. Dopisoval si je z vsemi važnimi učenjaki takratne Evrope. Omenimo naj samo nemškega pesnika Goetheja, Jakoba Grimma, Schlegla, češke znanstvenike Schafaříka, Jungmanna, Kollarja, Palackega, ruske učenjake Vostokova, Pogodina, ruskega prosvetnega ministra Šiškova, srbske pesnike in pisatelje Vuka, Atanackovića, Davidovića, črnogorskega vladiko Petra Petrovića. Pisalo mu je kakih 600 ljudi, samih učenjakov in pisateljev, ki so se vsi nanj obračali po svet in znanstveno pomoč.

Nadškof dr. Fr. B. Sedej

nad Vrbskim jezerom Urban Jarnik, ki se je rodil 11. maja 1784 na Potoku v Ziljski dolini. Jarnik je bil duhovnik ter je služboval v raznih krajih na Koroškem. Delal je tudi kot pesnik, jezikoslovec, narodopisec in mladinski pisatelj. Za ljudskošolsko deco je izdal l. 1814. berilo z naslovom »Zber lepih naukov za slovensko mladino«. Nekaj let nato je sestavil in izdal Sadjerejo za kmete. Zložil je tudi več molitvenikov in drugih nabožnih knjig. Zgodaj se je začel baviti z narodopisjem. Pisal je o svojih rojakih Ziljanih, o njih šegah in navadah, o ljudskih pravljicah, o krajevnih imenih in izvoru besed. Nabiral je narodno blago. Izdal je celo etimološki slovar slovenskega jezika (1832). Bil je prijatelj pesnikov Prešerna, Vodnika, Vraza ter Kopitarja, Slomška in drugih velikih prepoditeljev svoje dobe. Vse njegovo življenje je bilo posvečeno delu za narodni napredek.

10. oktobra 1854 se je v Cerknem rodil goriški nadškof dr. Fr. B. Sedej, ki je vodil goriško nadškofijo v težkih časih prve svetovne vojne in v poznejših letih. Šolal se je večinoma v Gorici, kjer je med drugimi profesorji imel tudi Andreja Marušiča in Franca Levca. Že v gimnaziji se je nenavadno zanimal za jezikoslovje ter je preučeval domače narečje za slavnega poljskega jezikoslovca Baudouin de Courtenay. 26. avgusta 1877 je pel novo mašo. Po enoletnem kaplanovanju v Cerknem so ga višji poslali na Dunaj, kjer je po 4 letnem učenju na vseučilišču postal doktor bogoslovja: Nato je pa prišel nazaj v Gorico, kjer je bil katehet in potem profesor v semenišču. Leta 1889. je ponovno odšel na Dunaj, to pot kot vodja bibličnih naukov v duhovskem zavodu Avguštineju. Čez osem let se je vrnil v Gorico, kjer je postal kanonik in stolni župnik. V marcu l. 1906. pa so ga posvetili za goriškega nadškofa. Umrl pa je 28. novembra 1931 kmalu potem, ko je odstopil kot nadškof.

Dr. Franc B. Sedej je bil velik kot škof. Nobenega važnega in težkega vprašanja se ni ustrašil, če je šlo za blaginjo Cerkve in za duše vernikov. Znal je o pravem času prevzeti nase odgovornost za dalekosežne odločitve. V svojih pastirskih listih je obravnaval jasno in odločno vse, kar se mu

Kopitar je po napoleonskih vojnah potoval v Pariz, da bi kot zastopnik dvorne knjižnice pripeljal nazaj na Dunaj redke knjige in rokopise, katere so bili Francozi odnesli. Bil je tudi v Rimu, kjer je v Vatikanu organiziral stolico za cerkvenoslovanski jezik; poleg tega je pridno študiral rokopise v vatikanski biblioteki. Iz Rima pa se je vrnil na Dunaj že močno bolan; ta bolezen ga je spravila v grob.

Jernej Kopitar je eden izmed tistih velikih učenjakov, ki imajo poleg bistrega pogleda na svoj predmet tudi velikansko znanje in veselje do dela ter baš zaradi tega ustvarijo silno veliko trajnega. Slovenski narod ga po pravici šteje med svoje največje sinove.

• Tri mesece pred Kopitarjem (11. junija 1844) je pa umrl v Blatogradu

je zdelo dobro ali pa nevarno in pregrešno. Veliko je pisal v »Dom in svet«. V prvih letih pa je sodeloval tudi pri Mahničevem »Rimskem katoliku«. Velika in trajna njegova zasluga je zavod malo semenišče, v katerem je po prvi svetovni vojni ustanovil zasebno gimnazijo. Iz te gimnazije je izšlo veliko dobrih, odločnih slovenskih duhovnikov.

Z nadškofom Sedejem je legel v grob velik, nenavaden mož; vrednost njegovega dela se je pokazala že za njegovega življenja, še bolj pa po smrti.

Med živimi jubilanti gotovo nihče bolj ne zasluži, da se ga spomnimo v Koledarju, kot pesnik Beneške Slovenije **msgr. Ivan Trinko**, ki je že l. 1945. praznoval 80 letnico svojega rojstva. Trinko je za našo Mohorjevo družbo napisal knjigo »Naši paglavci« (1929) ter ji je bil od njenega početka vedno naklonjen.

Rodil se je 25. januarja 1865 v Trčmunu pod Matajurjem. Takrat je bila njegova domačija še pod Avstrijo. Nekaj let pozneje (1866) pa je Avstrija te kraje odstopila Italiji in Trinko se je moral šolati v laških šolah v Čedadu in Vidmu. Leta 1886. je bil posvečen v duhovnika. Brž nato je postal prefekt v videmskem semenišču in kmalu potem tudi profesor latinščine, italijanščine in filozofije. Po prvi svetovni vojni je poučeval tudi slovenščino za slovenske dijake. Sedaj živi čil in krepak kljub svojim osmim križem doma v Trčmunu.

Trinkova razvojna pot iz kmečkega dečka, ki je rasel v popolnoma laškem okolju, do slovenskega pesnika je naravnost čudovita. Da se je izvil iz okolja, čigar vplivu običajno vsakdo podleže, in da je začel sam zase študirati slovenščino tam daleč v laškem Vidmu v času, ko se je še na Kranjskem komaj malo zjasnilo, to priča o njegovi izredni osebnosti. Za slovenščino se je začel zanimati v gimnaziji. Sam je večkrat povedal, da so ga sošolci zmerjali s »ščavom«. Pa se je zbudila v njem uporna

Msgr. Ivan Trinko

Cerkev v Trčmunu

zavest: če mi tako pravite, bom pa res. In pričel je študirati in brati slovenske knjige. Napredoval je tako zelo, da je dvajsetleten že poslal v Ljubljano »Ljudskemu glasu« (1885) opis beneških Slovencev. Naslednje leto se je oglasil v »Ljubljanskem zvonu« s pripovedkami iz Beneške Slovenije. Potem je poslal pesmi in od takrat naprej je stalno sodeloval pri »Ljubljanskem zvonu«, »Domu in svetu« in »Slovanu«. Podpisoval se je običajno Zamejski. Leta 1897. je v Gorici izdal svoje »Poezije«. Tista leta je mnogo prevajal iz slovenščine v italijanščino. Prevedel je Stritarjevega »Gospoda Mirodolskega«, potem Tavčarja in Gregorčiča. Prevajal je tudi ruske pisatelje Tolstoja, Turgenjeva, Gogolja, Puškina itd. Po vojni je pri Goriški Mohorjevi družbi izdal zbirko črtic »Naši paglavci«. Za pouk slovenščine je sestavil zelo dobro slovensko slovnico za Italijane. Poleg tega je pisal filozofske, zgodovinske, jezikoslovne razprave v italijanščini in latinščini.

Trinko je pa tudi skladatelj in risar. Ena zadnja njegovih skladb je posvečena spominu goriškega nadškofa dr. Sedeja. To je psalm 129 »Iz globočine...« (1935).

Bog daj msgr. Trinku vsaj še biserno sveto mašo in da bi dočakal boljšo bodočnost svojih rojakov, za katero je vedno delal in o kateri je vedno sanjal.

70 letnico rojstva pa je letos praznoval pesnik in pisatelj Franc Ksaver Meško, ki se je rodil 28. oktobra 1874 pri Sv. Tomažu nad Ormožem. Tudi Meško je duhovnik. Služboval je pred prvo svetovno vojno v raznih krajih na Koroškem, n. pr. v Žabnicah pod Sv. Višarjami. Po vojni je prišel na Štajersko, sedaj pa živi v Stični na Dolenjskem.

Tudi Meško je začel zgodaj pisateljevati. Že v tretjem razredu gimnazije je napisal povest »Starši in sin«, ki pa je izšla šele mnogo pozneje. Potem je pisal pesmi in črtice. Prvo večje njegovo delo je bil roman »Kam plovemo?« (1897), v katerem je po svoje podal sliko takratnega malomeščanstva. Ostala njegova važnejša dela so »Ob tihih večerih« (1904), ki je zbirka črtic, roman v dveh delih »Na poljani« (1907), drami »Na smrt obsojeni« (1905) in »Mati« (1914).

Pri Goriški Mohorjevi družbi je izdal »Legende o sv. Frančišku« (1927). Napisal je pa tudi veliko krajših črtic, ki so raztresene po raznih časopisih. Meško je tudi izrazil mladinski pisatelj. Izdal je več zelo lepih mladinskih knjig, n. pr. »Mladim srcem« v treh delih, »Mladini« (Gorica, 1927) in druge. Meško je zelo mehka, lirična narava. Gregorčič ga je dobro označil, ko je zapisal o njem: »Meško, sin zemlje, a z dušo nebeško.«

Ivan Pregelj od Sv. Lucije pa je 27. oktobra 1945 praznoval svojo 60 letnico. Pregelj je ena najmočnejših osebnosti sodobnega slovenskega pripovedništva. Dal je Slovencem lepo število prelepих umotvorov in ustvaril je sočen in poln pripovedni jezik.

Pregelj je po poklicu profesor. Poučeval je v Gorici, v Pazinu v Istri, v Idriji, v Kranju in v Ljubljani, kjer še sedaj živi. Povsod, kjer je bil, je dobil novih navdihov in pobud za pisateljsko delo. Zanimali so ga ljudje in pokrajina. Zlasti pa se je rad poglobljal v zgodovino.

Pregljevo delo je zelo bogato. Leta 1910. je izdal zbirko pesmi z značilnim naslovom »Romantika«. S to zbirko je nakazal bistvo svoje umetnosti. V Idriji je pisal povest »Mlada Breda« (1913). Med svetovno vojno pa je začel objavljati svoje veliko delo o Tolminecih in njihovih puntih. To so romani »Tlačani« (1915—16), »Zadnji upornik« (1917—18) in »Plebanus Joannes« (1920). Potem je segel v protestantsko dobo z »Bogovcem Jernejem« (1923) in z »Magistrom Antonom« (1929). Zanimale so ga tudi

markantne postave iz slovenske kulturne zgodovine, kot n. pr. goriški zdravnik Muznik, župnik Peter Pavel Glavar, pesnika Simon Jenko in Matija Valjavec. Prelepa je njegova dvo- oziroma trodelna povest »Otroci sonca«. Močna je svetopisemska drama »Azazel«. Svojo dramatično zmožnost je pokazal tudi v enodejankah »Berači« in »Kinematograf«. Poleg vsega tega pa še piše pesmi, prevaja nemške in druge klasike — Gregorčiča pa je prevedel v nemščino (Adria-Klänge, 1908) — piše literarne razprave in članke in ocenjuje domače in tuje pisatelje.

Pregelj je umetniško upodobil življenje, delo in dušo svojih tolminskih rojakov. Brez Ivana Preglja bi bila moderna slovenska pripovedna umetnost nepopolna.

Zanimivosti

Ob obletnici Napoleonovega poraza. O priliki 125 letnice bitke pri Waterlooju so listi objavili zapiske Napoleonovega zdravnika dr. Cabanesa, ki je skušal v knjigi »Waterlooška uganka« pojasniti vzroke Napoleonovega poraza. Omenjeni zdravnik predvsem poudarja zdravstveno stanje Napoleona iz tiste dobe in pravi, da Napoleon takrat sicer ni bil bolan, vendar je imel hudo zlato žilo, kar mu je povzročalo neznosne bolečine, tako da ni mogel jezdit. Peš pa Napoleon seveda ni mogel nadzorovati vojske in voditi svojih čet kakor v prejšnjih časih. Poglavitni vzrok tega poraza seveda Napoleonova bolezen ni bila, vendar jo moremo prištevati k eni izmed nesreč, ki se nikoli osamljene ne pojavijo.

Ali že veš, da so tudi hiše užitne? Da je moči hiše jesti, ni samo v pravljici, ampak živi ob zgornjem Kongu v Afriki pleme Massov, ki se zlasti odlikuje s prav posebnimi šegami. V tej pokrajini je posebna jedilna ilovica, ki jo domačini zares jedo. To pleme izdeluje vse lonice in sklede iz te ilovice, in če se kaka posoda ubije, ni to nobena nesreča, ampak črepinje kar pojedjo. Hiše Massov so zgrajene iz iste jedilne ilovice. Če so otroci lačni, pa ne dobijo nič boljšega, kar odkrhnejo malo hiše in si utešijo lakoto. Kadar je bila ondi slaba letina, se je že zgodilo, da so prebivalci pojedli svoje vasi.

Trpljenje in bolečina. Občutiš bolečino, imaš pa trpljenje. Bolečina te zadene, trpljenje nosiš s seboj. Bolečina je akutna, trpljenje pa kronično. Bolečina je trenutek, trpljenje je čas. Bolečina je člen, trpljenje pa veriga. Iz tega sledi: bolečina je nekaj telesnega, trpljenje pa nekaj duševnega. Od bolečine zakričiš, trpljenje pa človeka poduhovi. Med »bolečino« in »trpljenjem« je posredna beseda, in to je »muka«. Muka je lahko snovna: muka trpinčenega človeka. Lahko je pa duševna: muka ljubečega človeka. Lahko je tudi duhovna: muka misleca. Bolečino povzroči sila, trpljenje pa »višje sile«. Bolečino občutiš močneje, trpljenje pa globlje. Bolečina je »strašna«, je brez oblike, je neizčrpna. Trpljenje pa je v bistvu krotko, je gibalo vsakršnih oblik: sleherni umetnik in sleherni umetnina sta plod trpljenja. Pred bolečino se lahko zavaruješ, pred trpljenjem se ne moreš: trpljenje je sveto. Pesmi se ne razcveto iz bolečine. Zakaj — bolečina vpije, pesmi se razvitaajo iz trpljenja. Trpljenje te oblikuje. Trpljenje ti daje vsežestkost. Trpljenje človeka ustvarja.

Kitajci imenujejo prvo svetovno vojno »državljansko vojno med vami onstran velikega zidu«.

Pozabljivost.

Neka tvornica koles je prejela tole pismo: »Spoštovani gospodje! Priloženo pošiljam ček za 2000 lir. Pošljite mi za to primerno kolo. Z odličnim spoštovanjem N. N.

Ps. Pozabil sem priložiti ček, vendar menim, da mi bo tvrdka, ki je tako ugledna, kot je Vaša, tudi brez njega poslala kolo.«

Nato je gospod N. N. prejel od tvrdke tole pisanje: »Spoštovani gospod! Prejeli smo Vaše pismo in Vam hkrati pošiljamo zaželeno kolo. Z odličnim spoštovanjem tvrdka koles N. N.

Ps. Pozabili smo odposlati kolo, vendar upamo, da se gospod, ki je tako nesramen kot ste Vi, lahko tudi brez kolesa vozi.«

350.000 vrtnic diši. Na 50 jutrov obsežnem zemljišča »Društva nemških ljubiteljev vrtnic« v Sangerhausenu cvete 350.000 vrtnic iz 9000 raznih vrst. Tretjina vseh vrtnic sveta je združena v tem »Rosariumu«, ki je v zvezi z znanstvenim zavodom za raziskovanje vrtnic. »Rosarium« obstaja že nekaj stoletij in se je razvil iz majhne vrtnarije za vrtnice v velik nasad svetovnega slovesa. Znanstveno proučujejo tukaj načine rasti vrtnic in pa barvne sestave. — Vrtnarska odgoja vrtnic sega prav v stari vek. Vrtnica je prišla iz orienta v stari Egipt, staro Grčijo in staro Italijo. Pri Grkih je bila posvečena Afroditi in je služila za pobijanje Dioniza. Po križarskih vojnah se je vrtnica razširila po Evropi. »Vojno bele in rdeče vrtnice« so nazivali borbe med tridesetletno državljansko vojno od 1455 do 1485 v Angliji med rodbinama Lancaster (znak grba: rdeča vrtnica) in York (znak grba: bela vrtnica) za angleški kraljevski prestol. Borba se je nehala s porazom in smrtjo Riharda III. po Henriku Tudorju.

Prvi lekarniški muzej na svetu. Leta 1938, so iz raznih ustanov in nabirk monakovskih lekarnarjev ustanovili prvi nemški lekarniški muzej, ki je hkrati tudi prvi na svetu. Še istega leta so lekarnarji sklenili, da naj bo ta muzej v Frankfurtu ob Meni, kjer jim je mestna uprava dala tudi lepo poslopje v ta namen na razpolago. Tako je postal Frankfurt središče nemškega lekarnarstva, saj je v tem mestu že več prvovrstnih farmacevtskih raziskovališč, tako da moremo Frankfurt ob Meni imenovati industrijsko mesto farmacije.

Metulji vohajo na velikanske daljave, včasih tudi več 100 km daleč. Če bi človek imel sorazmerno tako razvit nos, bi čutil vse dišave, ki se širijo na tisoče kilometrov na okrog. Zato je morda le dobro, da je tozadna človekova zmožnost omejena.

Mravlje, ki šivajo. Na Madagaskarju živijo mravlje, ki si gnezdo in taborišče sešijejo iz velikih drevesnih listov. Ene mravlje trdno držijo liste, druge pa delajo luknje in spuščajo skozi nje gosto tekočino, ki se kmalu strdi in se spremeni v tako trdno nit, kot jo dela sviloprejka.

Na Finskem so pred leti našli kamen, ki naznanja vreme. Če je lepo vreme, je bel, če se vreme spremeni na slabo, postane siv; čim slabše je vreme, tem bolj siv je kamen. Ob nevihti je pa čisto črn. Te spremembe so odvisne od kemične sestave kamna.

*

Študent z visoke šole za kmetijstvo pride na obisk k stricu v Vipavsko dolino. Po kosilu sta si ogledala gospodarstvo. Študent je strokovnjaško govoril o vsem. V sadovnjaku pa je zmajal z glavo. »To je pa vse zelo zanemarjeno. Poglejte ono drevo; čudil bi se, če bi dalo kaj hrušk, takšno je.« — »Tudi jaz bi se čudil,« je zagodrnjal stric, »ker ni hruška, ampak breskev.«

Ne zgodaj. »Tako veliko hčerko že imate. Ali ste se zgodaj poročili?«
»Ne tako zgodaj. Ob štirih popoldne.«

